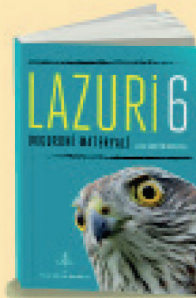
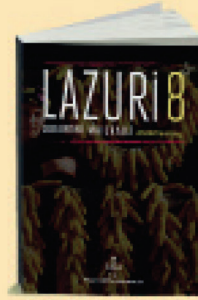

M.E.B

Yaşayan Diller ve Lehçeler

Seçmeli
LAZCA DERSİ RAPORU
2013-2020

LAZ ENSTİTÜSÜ
LAZURİ ENSTİTU

LAZ ENSTİTÜSÜ

Yaşayan Diller ve Lehçeler
Seçmeli Lazca Dersi Raporu 2013-2020

Özge BAKAY

Laz-Çerkes Sivil Toplum Ağı Projesi (IPA/2020/414-772)

Raporun adı: Yaşayan Diller ve Lehçeler - Seçmeli Lazca Dersler
Raporu 2013-2020

Hazırlayan: Özge Bakay

Proje Yürütücüsü : Laz Enstitüsü

Proje Koordinatörü: Eylem Bostancı Avcı

Yayınlanma tarihi: Ekim 2020

Laz Enstitüsü ©

Halitağa Cad. No:32/27 Kadıköy - İstanbul

Tel: 05324827765

laz.enstitu@lazenstitu.com

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu ile Laz Enstitüsü arasında imzalanan, İstanbul Kafkas Kültür Derneğinin eş başvuru olduğu 06 Mayıs 2020 tarih ve IPA/2020/414-772 sayılı “Network of Laz and Circassian Civil Societies/ Laz-Çerkes Sivil Toplum Ağı” projesi kapsamında hazırlanmıştır.

Bu kitaptaki görüş ve öneriler yazarına aittir. Hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmaz ve Avrupa Birliğini bağlamaz.

Yaşayan Diller ve Lehçeler
Seçmeli Lazca Dersi Raporu 2013-2020

İÇİNDEKİLER

Sunuş	7
1. Giriş	9
2. Lazlar ve Lazca	11
3. Lazca Öğretimde İskender Tzitaşı Deneyimi	17
4. Türkiye’de Lazca Dersler	19
4.1 Üniversitede Lazca Dersler	19
4.2 Sivil Toplum Kuruluşlarında Lazca Kurslar	21
4.3 Lazca Açık Öğretim ve Online Lazca Dersler	23
4.4 Halk Eğitim Merkezlerindeki Lazca Dersler	24
4.5 Millî Eğitim Bakanlığı Bünyesinde Verilen Seçmeli Lazca Dersler	27
5. M.E.B Yaşayan Diller ve Lehçeler Seçmeli Lazca Dersi	29
5.1 Lazca Müfredatın Hazırlanması ve Kabulü	29
5.2 Lazca Ders Kitaplarının Hazırlanması	30
6. Lazca Eğitici Eğitimleri	34
6.1 M.E.B Bünyesinde Yapılan Lazca Eğitici Eğitimi	34
6.2 İzmit – Bayramoğlu Lazca Eğitici Eğitimi	36
7. Devlet okullarında Açılan Seçmeli Lazca Dersleri	37
8. Birebir Görüşmeler	39
8.1 Araştırmanın Amacı	39
8.2 Yöntem	39
8.3 Bulgular	40
8.3.1. Lazca Hakkında Görüşler	40
8.3.2. Lazca Seçmeli Derslere Yönelik Tutumlar	41
8.3.3. Lazca Seçmeli Dersleri Açma ve Seçme Süreci	45

8.3.4. Derslerin Sürekliliği	46
8.3.5. Derslerin İçeriği ve Materyaller	47
8.3.6. Yeterlilikler, Eksiklikler ve Öneriler	48
8.4 Özet ve Tartışma	54
9. Sivil Toplum Kuruluşlarının alışmaları	59
10. Sonuç, Değerlendirme ve Öneriler	61
11. Sonuç, Değerlendirme ve Öneriler	67
KAYNAKÇA	71
EK 1	74
EK 2	75

SUNUŞ

Laz Enstitüsü, Lazcanın yaşıyan bir dil olarak varlığını sürdürmesi için kurulmuş bir sivil toplum kuruluşudur. Bu amaçla, kuruluşunu takip eden günlerde Lazca eğitim programını (müfredat) hazırlanmış ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından müfredatın kabulü ile Eylül 2013'de ortaokullarda seçmeli Lazca dersler okutulmaya başlanmıştır.

Akabinde, Milli Eğitim Bakanlığı ile bir bağış protokolü yapılarak, seçmeli Lazca dersleri kapsamında 5, 6, 7 ve 8. sınıflar için, Lazuri 5, Lazuri 6, Lazuri 7 ve Lazuri 8 başlıklı Lazca ders kitapları hazırlanmıştır. Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği ile öğretmenlere yönelik eğitici eğitimleri yapılmış ve Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne Lazca müfredat ve eğitici eğitimi programı hazırlanmıştır. Bu süreçte, Türkçe-Lazca-İngilizce sözlük, Lazca eğitici eğitimi kitabı ve "Lazuri Doviguram" adını taşıyan Lazca ders kitabı hazırlanarak kitabı oluşturan ünitelerin videoları çekilmiş ve Laz Enstitüsü'nün youtube hesabına yüklenmiştir.

Seçmeli Lazca Derslerin başlatılması ve yaygınlaştırılması için en başından beri çalışmalar yürüten ve gelişmelerin takipçisi olan Laz Enstitüsü şimdi de seçmeli Lazca dersi sürecinin tamamını raporlaştırarak kamuoyu ile paylaşmaktadır. Raporda, Sovyetler Birliği'nde İskender Tzitaşi ile başlayan okullarda Lazca eğitim süreci ve Türkiye'de 2000 yılında ilk örneklerini ortaya çıkan Lazca kurslara ve eğitim materyalleri oluşturma çalışmaları da incelenmiştir. Amaç, dönemin olabildiğince objektif bir şekilde derlenerek yazılı hale getirilmesi, tarihe not düşülmesi ve bundan sonrası için bir arka plan oluşturulmasına katkıda bulunmaktır.

"Yaşıyan Diller ve Lehçeler - Seçmeli Lazca Dersi Raporu 2013-2020" adını taşıyan raporun hazırlanma sürecinde yardımlarını esirgemeyen herkese, ayrıca aktif katkıda bulunan Ayşenur Emer, Hasan Uzunhasanoğlu, Emre Halisdemir, Osman Büyüklü ve Öznur Demirkıran'a teşekkür ederiz.

Laz Enstitüsü, bundan sonraki çalışmalarında da Lazca anadili eğitiminin yaygınlaşmasına ve Türkiye'de çok dilli eğitimin gelişmesine katkıda bulunmaya devam edecektir.

İsmail Avcı Bucaklışı
Laz Enstitüsü Başkanı

1. GİRİŞ

Lazca esas olarak Türkiye'nin Doğu Karadeniz Bölgesinde (Karadeniz'in Güney Doğusu) konuşulan bir Kafkas dilidir. Megrelce, Svanca ve Gürcüce ile Güney Kafkas Dil Ailesi'ni oluşturur. Dil ailesi içinde Megrelce ile yakın akrabadır ve kardeş diller olarak tanımlanabilir.

Günümüzde Lazcanın 250.000-500.000 kişi tarafından konuşulduğu tahmin edilmektedir (Kutscher, 2008). Türkçe'nin Türkiye'de tanınan tek resmî dil olmasından dolayı, Lazlar çoğunlukla Lazca-Türkçe iki dillidirler.

Lazca UNESCO'nun Dünya Dilleri Atlası tarafından "kesinlikle tehlike altında" bir dil olarak kaydedilmiştir (Moseley, 2010). Kutscher'in (2008) Doğu Karadeniz Bölgesinde yürüttüğü çalışmanın ve Haznedar'ın (2018) Doğu Karadeniz ve Marmara Bölgelerinde yürüttüğü çalışmanın bulguları da Lazcanın yok olma tehlikesi altında olduğu görüşünü desteklemektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı'nın Seçmeli Dersler Genelgesindeki, Yaşayan Diller ve Lehçeler dersi kapsamında 2012-2013 eğitim yılı itibariyle ortaokul (5, 6, 7 ve 8. sınıf) seviyesinde; Abazaca, Adıgece (Kiril), Adıgece (Latin), Gürcüce, Kurmançî, Lazca, Zazaca, Arnavutça ve Boşnakça dilleri seçmeli ders olarak okutulmaya başlandı. Bu ders kapsamında okutulan derslerden biri olan Lazca için Laz Enstitüsü tarafından Millî Eğitim Bakanlığına ders müfredatı ve ders kitapları hazırlandı ve dersleri verecek öğretmenler için eğitici eğitimleri düzenlendi. Seçmeli Lazca dersleri verilmeye başlandığı ilk yıllarda, dönem başına ortalama iki-üç sınıfta Lazca dersleri veriliyorken 2019-2020 eğitim yılında hiç Lazca sınıfı açılmadı.

Okumakta olduğunuz rapor, ortaokullarda seçmeli olarak okutu-

lan Lazca derslerin durumunu incelemek için hazırlandı. Bu raporda seçmeli Lazca derslerin durumu, birebir yapılan görüşmeler ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları ile değerlendirildi. Birebir yapılan görüşmeler; Lazca dersi alan öğrenciler, bu öğrencilerin velileri, seçmeli Lazca dersler veren öğretmenler, bu derslerin açıldığı okulların müdürleri ve Lazca üzerine çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşu üyeleri ile yapıldı. Görüşmelerde temel olarak; Lazcaya ve Lazca seçmeli derslere yönelik tutumlar, okullarda seçmeli Lazca ders açma süreci, derslerde kullanılan materyaller, derslerin sürekliliği ve derslerin yeterlilik ve eksiklikleri incelendi. Raporda ayrıca seçmeli Lazca derslerin tanıtımı için sivil toplum kuruluşlarınca yürütülen kampanyalara yer verildi.

Raporun devamı şu bölümlerden oluşmaktadır:

- Lazlar ve Lazca (Bölüm 2),
- Lazca derslerin tarihçesi (Bölüm 3),
- Türkiye’de Lazca dersler (Bölüm 4),
- Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Lazca dersler için içerik üretimi (Bölüm 5),
- Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Lazca dersler için eğitici eğitimleri (Bölüm 6),
- Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde seçmeli Lazca dersi açılan yıllar ve öğrenci sayıları (Bölüm 7),
- Birebir yapılan görüşmeler (Bölüm 8),
- Sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları (Bölüm 9),
- Seçmeli Lazca dersler için çıkan haberler (Bölüm 10),
- Sonuç, değerlendirme ve öneriler (Bölüm 11).

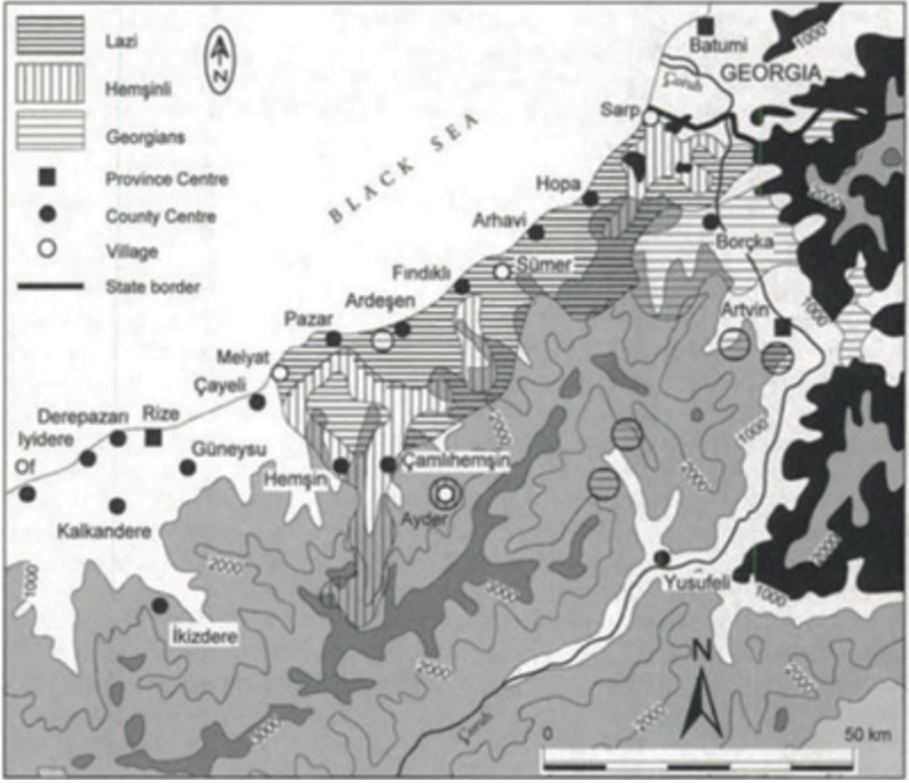
2. LAZLAR VE LAZCA

Lazlar esas olarak Türkiye'nin Doğu Karadeniz Bölgesinde ve Gürcistan'ın Türkiye sınırında yaşayan bir halktır. Lazların Doğu Karadeniz'deki tarihi hakkında detaylı bilgi olmasa da (Minorsky, 1952) Lazların bu bölgenin otokton halkını oluşturdukları iyi bilinmektedir (Bredemoen, 1990). Laz tarihi antik dönemde bölgeye egemen olmuş Kolkhis (Colchis) krallığı ile yakından ilişkilidir. Bu antik dönem krallığının başkenti; Batum şehrine 1 saat mesafede bulunan Vani kasabasıdır.

Miladın başında Kolkhis Krallığı yıkıldıktan sonra yerine Lazika Krallığı kurulmuştur. 6. Yüzyılda Bizans-Pers savaşlarından ötürü varlığı sona eren Lazika'nın başkenti bugünkü Megrelya'nın Senaki şehrine 10 km mesafedeki Nokale adını taşıyan köydedir.

Lazların anavatanı olan Doğu Karadeniz Bölgesi son milenyum içinde, önce Trabzon Rum Devleti, ardından Osmanlı İmparatorluğu tarafından yönetilmiştir. 1877-1878'deki Osmanlı-Rus Savaşı sebebiyle Lazistan sancağının Batum şehrinde yaşayan Lazların büyük bir kısmı Marmara Bölgesine göç etmiş ve İstanbul, Adapazarı, Akçakoca, Bolu, Düzce, Yalova, Karamürsel, Sapanca ve Balıkesir gibi şehirlere yerleşmişlerdir. Ayrıca, günümüzde az sayıdaki Laz nüfusu Batum'un yakınlarındaki bazı köylerde (Sarpi, Kvariati, Gonio ...) varlığını sürdürmektedir.

Lazların ana dili Lazcadır. Lazca büyük oranda Lazların anavatanı olan Türkiye'nin Doğu Karadeniz Bölgesinde (Rize'nin Pazar, Ardeşen, Çamlıhemşin ve Fındıklı ilçelerinde; Artvin'nin Arhavi, Borçka, Kemalpaşa ve Hopa ilçelerinde) konuşulur (Lacroix, 2007) (bkz. Şekil 1). Laz yerleşimlerdeki nüfus sayısı ve göç oranları hesaba katıldığında, bugün Türkiye'de yaşayan Laz nüfusunun 1 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. Ancak Lazların nüfusu konusunda yakın döneme ait resmi bir kayıt bulunmamaktadır.

Şekil 1: Lazca konuşulan bölgeler (Bellér-Hann ve Hann, 2001, s. 3)

Buna ek olarak Lazca, Türkiye'nin batısına göç etmiş Lazların yaşadığı Marmara Bölgesinde (İstanbul, Sakarya, Adapazarı, Akçakoca, Bolu, Düzce, Yalova, Karamürsel, Sapanca ve Balıkesir gibi yerleşim yerleri) ve Gürcistan'ın Batum şehri ile Türkiye sınırındaki küçük yerleşim birimlerinde (Sarp, Kvariati ve Gonia gibi) konuşulur. Günümüzde Lazca konuşucularının sayısının 250.000 ile 500.000 arasında olduğu tahmin edilmektedir (Kutscher, 2008).

Lazcanın Latin alfabesi temel alınarak hazırlanmış 35 harfli bir alfabesi bulunmaktadır. 1990 yılından itibaren Türkiye'de çok sayıda Lazca basılı eserler yayımlanmıştır. İlk Lazca Sözlük 1999 yılında

İstanbul'da basılmıştır (Bucaklışı & Uzunhasanoğlu, 1999). Bunun dışında çok sayıda Lazca şiir, hikâye, masal ve roman bulunmaktadır (örn: Chiviyazıları yayınevinin ve 2011 yılında Kadıköy - İstanbul'da kurulan Lazika Yayın Kolektifi'nin kitaplarını inceleyebilirsiniz.).

Lazca, Türkçeye benzer şekilde özne-nesne-yüklem dizisine sahiptir (Kojima & Bucaklışı, 2003). Lazcada ad, zamir ve sıfatlarda cinsiyet ayrımı yoktur. Adlarda sayısallık ve durum hâli belirtilir. Lazcada filler; şahıs, sayı, zaman ve kiplere göre çekimlenir. Lazcada çok sayıda Türkçeden alınmış sözcük vardır ve Türkçeden alınan bu sözcükler Lazcada farklı fonolojik adaptasyonlar göstermiştir (Lacroix, 2007).

Lazcanın temel olarak iki şivesi vardır: Fındıklı, Arhavi, Hopa ve Borçka'da konuşulan Lazca'yı kapsayan Lazcanın doğu şivesi ve Pazar, Ardeşen ve Çamlıhemşin'de konuşulan Lazca'yı kapsayan batı şivesi. Marmara Bölgesindeki Lazlar arasında ise Lazcanın doğu şivesi içinde yer alan Hopa şivesi hâkimdir. Bilindiği kadarıyla literatürde Lazcanın farklı şivelerini karşılaştıran kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır.

Lazca UNESCO'nun Dünya Dilleri Atlası tarafından "kesinlikle tehlike altında" olan bir dil olarak kaydedilmiştir (Moseley, 2010). Bu durum Kutscher'in (2008) Doğu Karadeniz Bölgesinde yürüttüğü küçük ölçekli çalışmasının bulguları ile desteklenmiştir. Bir azınlık dili olan Lazca, Türkçe'nin ülkedeki tek resmî dil olmasından dolayı (Çolak, 2004) çoğunlukla Lazca-Türkçe iki dilliler tarafından konuşulmaktadır.

İki dillilik bağlamında, dil genellikle hem bireysel hem de toplum düzeyinde kullanımı açısından tartışılır. Bireysel düzeyde, iki dilli konuşanların çoğunluğu dengeli iki dillilik eksikliği yaşarlar; bu da sosyal, eğitimsel ve/veya politik nedenlerden dolayı, dillerden birinin diğerinden daha baskın olması anlamına gelir (Baetens-Beardsmore, 1982). Toplum düzeyinde birden çok dilin or-

taya çıkması, genellikle iki dillilik (diglossia) (Fishman, 1967) olarak da adlandırılan, diller arasındaki iş bölümünün bir sonucu olarak, bunların farklı sosyal durumlarda kullanılmasıyla sonuçlanır. Etnikdilsel çeşitliliğe sahip çok dilli toplumlarda, egemen toplumun dili genellikle resmî bağlamlarda kullanılırken, azınlık dili çoğunlukla aile ilişkileriyle sınırlıdır. Bu hiyerarşi, azınlık dilinin kaybına ve/veya çoğunlukla kullanılan dilin hâkim dil olmasına neden olsa da diller arasındaki işlevsel ayrılık korunduğu sürece azınlık dilinin korunmasına katkıda bulunabilir (Fishman, 1967). Fishman'ın Kuşaklar Arası Dil Transferi Ölçeği (GIDS) azınlık dillerinin uzun süreli tehdit altındaki doğasını tanımlamak için kullanılmaktadır. Sekiz aşamadan oluşan bu ölçek, dilin sürdürülmesi (birinci adım) ile baskın dile kayma (sekizinci adım) arasındaki süreci gösterir. Bu aşamalardan yedinci aşama (ebeveynler dili kendi ebeveynleri ile kullanması ancak çocuklarına öğretmemesi) ve sonrasının azınlık dillerinin kuşaklar arası aktarımının tehlikeye girdiğini gösterir (Fishman, 1991).

2018 yılında Laz Enstitüsü tarafından, AB Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenen “Yaşayan Lazca” projesi kapsamında, Lazcanın Türkiye'deki durumunu araştırma amacıyla bir rapor hazırlandı (Haznedar, 2018). Bu raporda Lazcanın mevcut durumu ve Türkiye'de Lazca konuşan toplulukların Lazcanın kullanımına yönelik tutumları ayrıntılı bir analiz yoluyla incelendi. Bu çalışmada hem nicel hem de nitel veriler sunuldu. Nicel veriler anketler ile toplandı ve anketteki sorular dört ana konu üzerine yoğunlaştı: (i) Lazca dil yeterliliği, (ii) günlük Lazca kullanımı, (iii) nesiller arası dil aktarımı ve (iv) Lazcaya yönelik tutumlar. Anket verileri iki farklı coğrafi bölgeden toplandı: (i) Lazcanın ana karası Doğu Karadeniz Bölgesi ve (ii) Laz göçmenlerin yaşadığı Marmara Bölgesi. Nitel veriler ise Doğu Karadeniz Bölgesinden yarı yapılandırılmış birebir yapılan görüşmeler yoluyla toplandı ve ankette araştırılan soruları inceledi. Anketlere iki bölgeden toplam 450 kişi, görüşmelere ise Doğu Karadeniz Bölgesinden 50 kişi katıldı.

Anket ve birebir yapılan görüşmelerin sonuçları; Lazca dil yeterliliği, Lazca kullanımı, nesiller arası dil aktarımı ve Lazcaya yönelik tutumlar için değerlendirildi. Lazca dil yeterliliği için sonuçlar, Karadeniz Bölgesinde yaşayan Lazların, Marmara Bölgesinde yaşayanlara göre Lazca dilinde sözlü becerilerinde daha yetkin olduklarını gösterdi ($t = 3.76, p < .05$). Lazların Lazcadaki sözlü becerilerinin genç katılımcılarda ($r = .28$), yüksek eğitim seviyesine sahip olanlarda ($r = .36$), beyaz yakalı işlerde çalışanlarda ($r = .41$) ve şehirlerde yaşayanlarda ($r = .23$) önemli ölçüde azaldığı ortaya çıktı. Ayrıca, Lazların Lazcada okuma yazma becerilerinin erkeklerde ($r = .23$), genç katılımcılarda ($r = .23$), daha yüksek eğitim düzeyine sahip olanlarda ($r = .19$) ve beyaz yakalı işlerde çalışanlarda ($r = .21$) daha yüksek olduğu gözlemlendi. Sözlü becerilerle kıyaslandığında, okuryazarlık becerilerindeki yeterliliğin daha düşük olması, Lazcanın temel olarak sözlü bağlamlarda kullanımla sınırlı olduğunu destekledi.

Çalışmanın bulgularına göre, Lazcanın kullanımı, hem Karadeniz hem de Marmara Bölgesi için Lazcanın gayri resmî (ev, yerel alan, cenaze törenleri, düğünler, pazar gibi) alanlarda, resmî (iş, okul, yerel birimler ve devlet kurumları gibi) alanlara kıyasla, daha sık kullanıldığını gösterdi. Bunun aksine resmî alanlarda baskın olarak Türkçenin kullanıldığı görüldü. Ek olarak, Lazca kullanımının çoğunlukla ev ve yerel alan ile sınırlı olduğu görüldü. Lazcanın büyük ölçüde bu iki alanla sınırlı olması ve diğer alanlarda baskın dilin Türkçe olması, Türkiye’de Lazca ve Türkçenin Fishman’ın (1967) yukarıda verilen iki dillilik kavramında olduğu gibi birlikte kullanıldığını kanıtlar niteliktedir.

Dil aktarımı için, Lazcanın büyükanne ve büyükbabalarla konuşurken en yüksek düzeyde olduğu görülürken, çocuklarla konuşurken minimum düzeyde kullanıldığı gözlemlendi. Bu durum araştırmanın yürütüldüğü iki bölgede (Doğu Karadeniz ve Marmara), tüm yaş, meslek ve eğitim gruplarında geçerliydi. Bu bulgular, Türkçeye doğru bir dil kayması olduğunu ve Lazcanın Fishman’ın

Kuşaklar Arası Dil Transferi Ölçeğinde (GIDS), ebeveynlerin dili, kendi ebeveynleri ile kullandıkları, ancak çocuklarına öğretmediği yedinci aşamada olduğunu gösterdi. Bu aşama, Lazcanın gelecek kuşaklara aktarımının tehlike altında olduğunu doğrular niteliktedir.

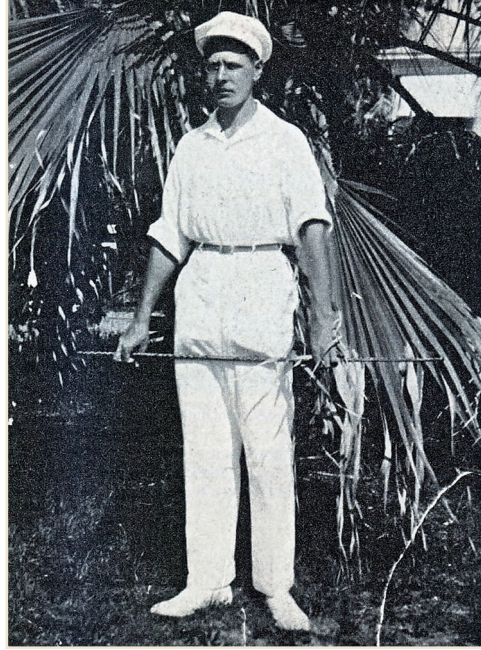
Lazcaya yönelik tutumlarda, Lazca konuşucularının büyük çoğunluğunun (%82) Lazca konuşmaya yönelik olumlu tutumları olduğu, çocuklarının Lazca konuşmasını (%84) ve okulda Lazca dersler almasını (%81) istedikleri, Lazca TV kanalları (%86), radyo kanalları (%84) ve gazete (%70) olmasını istedikleri ve Lazcanın yok olması durumunda üzüntü duyacaklarını ifade ettikleri (%94) görüldü. Katılımcılar Lazcanın korunması için engelleyici önlemler olarak şunlara değindi: Lazca seçmeli derslerin artırılması ve yaygınlaştırılması (%69), devlet destekli bir Lazca TV kanalının açılması (%68), anne-babaların çocuklarıyla Lazca konuşması (%20) ve yerel yönetimlerin Lazcaya teşvik etmesi (%14). Katılımcıların önemli bir bölümü Lazcanın korunması ve yaşarlığı için en büyük sorumluluğun anne-babalarda olduğunu söylerken (%39), bunu %23 ile Lazlar, %14'erlik oranlarla aile büyükleri ve devlet desteği takip etti.

Anket sonuçları, Doğu Karadeniz ve Marmara için karşılaştırıldığında Doğu Karadeniz Bölgesinde Lazcanın daha fazla kişi tarafından konuşulduğu, daha sık kullanıldığı ve daha iyi aktarıldığı gözlemlendi. Bu bulgular Lazcanın korunması açısından Doğu Karadeniz Bölgesinin açık bir avantaja sahip olduğunu gösterdi. Anketlerden elde edilen tüm bu bulgular, birebir yapılan görüşmelerle de desteklendi (Emer, 2018). Bu raporun sonuçları; (Lazca-Türkçe) iki dilliliğin bilişsel ve sosyal avantajları, iki dillilikte değişkenlik algısı, dil değişimi ve dilin korunması kavramları üzerinden tartışılmıştır.

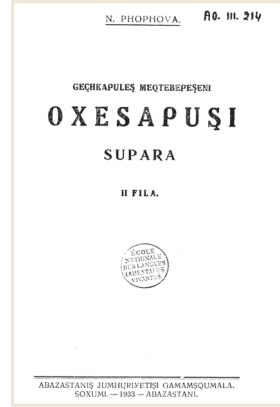
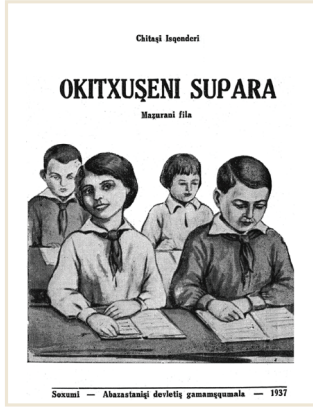
3. LAZCA ÖĞRETİMDE İSKENDER TZİTAŞI DENEYİMİ

İskender Tzitaşı Lazca eğitim üzerine çalışmalar yaptığı bilinen ilk kişidir. Tzitaşı 1928 yılında Lazca üzerine çalışmalara başladı ve 7 Kasım 1929'da Sohum'da (SSCB) Mçhita Murutsxi (Kızıl Yıldız) adını taşıyan ilk Lazca gazeteyi yayımladı. Tzitaşı 1930'da yeni bir

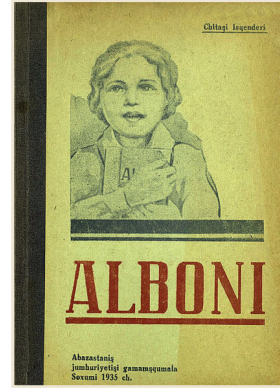
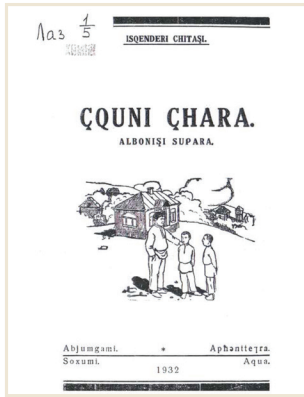
Tarihte bilinen ilk Lazca ders kitaplarının yazarı ve Lazca okullar direktörü İskender Tzitaşı. (1904 Vitze - 1938 Tiflis)

Lazca alfabesi oluşturdu. Tzitaşı Alfabetesi olarak bilinen bu alfabe Latin harfleri temel alınarak hazırlandı. Tzitaşı ayrıca 1932 - 1936 yılları arasında Sohum'da ve Gürcistan tarafındaki Sarpi köyünde Lazca eğitim veren okullar açılmasını sağladı. Bu okullarda okutulmak üzere ders kitapları hazırladı. Bu ders kitaplarından biri Lazca okuma kitabı Çkuni Çhara (Tzitaşı, 1932), bir diğeri ise Lazca hayat bilgisi kitabı Okitxuşeni Supara'dır (Tazitaşı, 1937). Tzitaşı ayrıca 1933'te Lazca Matematik kitabı Oxesapuşi Supara'yı

İskender Tzitaşi tarafından yazılan Lazca ders kitapları.

yayımladı (Tzitaşi, 1933). Oxesapuşi Supara, yayımlanmış ilk ve tek Lazca matematik ders kitabıdır. Tzitaşi, 1935'te ise Lazuri Alboni'yi yayımladı (Tzitaşi, 1935). Lazuri Alboni, çocuklara yeni Lazca alfabeyi ve Lazca okuma-yazmayı öğreten bir ders kitabıdır. Bu süreçte yayınlanmış Lazca ders kitapları bugün elimizde olsa da İskender Tzitaşi önderliğinde yürütülen Lazca dersler hakkında detaylı bilgi mevcut değildir. Lazca için ilk deneyim olan bu dersler İskender Tzitaşi'nin 1938'de Tiflis'te öldürülmesinden sonra son bulmuştur.

4. TÜRKİYE'DE LAZCA DERSLER

Türkiye'de şu ana kadar verilmiş ve/veya verilmeye devam edilen Lazca dersler beş ana başlıkta toplanabilir:

- (i) Üniversitelerdeki seçmeli Lazca dersler,
- (ii) Sivil toplum kuruluşlarında kurs olarak verilen Lazca dersler,
- (iii) Lazca açık öğretim ve online Lazca dersler,
- (iv) Halk Eğitim Merkezlerinde verilen Lazca dersler,
- (v) Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda verilen seçmeli Lazca dersler.

4.1. Üniversitede Lazca Dersler

Türkiye'de bir kamu üniversitesinde ilk Lazca dersi, 2011-2012 akademik yılında Boğaziçi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesinde seçmeli dil dersi olarak verilmeye başlandı. 2020 itibari ile Boğaziçi Üniversitesindeki Lazca dersler devam etmektedir.

2011-2015 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesinde aşağıdaki Lazca dersler açılmıştır:

- LING 480 Laz I (Başlangıç düzeyi Lazca I)
- LING 484 Laz II (Başlangıç düzeyi Lazca II)
- LING 482 Laz III (Orta düzey Lazca I)
- LING 48A Laz IV (Orta düzey Lazca II)
- LING 491 Laz V (İleri düzey Lazca I)
- LING 48F Laz VI (İleri düzey Lazca II)

2015 yılında Boğaziçi Üniversitesinde Dilbilim Bölümünün açılmasının ardından Lazca dersleri CAU (Caucasian (Kafkas)) kodu ile verilmeye başlandı. 2015 yılı sonrasında Boğaziçi Üniversitesinde açılan seçmeli Lazca dersleri şunlardır:

- CAU 101 Elementary Laz I (Başlangıç Düzeyi Lazca I)
- CAU 102 Elementary Laz II (Başlangıç Düzeyi Lazca II)
- CAU 201 Intermediate Laz I (Orta Düzey Lazca I)

Türkiye Üniversitelerinde ilk Lazca dersler 2011 yılında Boğaziçi Üniversitesinde başlamıştır.

Seçmeli Lazca dersleri 2015 yılında Bilgi Üniversitesinde de verilmeye başlandı. Bilgi Üniversitesindeki dersler modern diller bölümüne bağlı olarak LAN 130 (language (dil)) kodu ile açıldı ve 2015 yılı itibariyle başlangıç seviyesinde verilmeye devam edilmektedir.

Boğaziçi Üniversitesi ve Bilgi Üniversitesindeki Lazca dersleri iki üniversitede de yarı zamanlı öğretim görevlisi olarak ders veren Laz Enstitüsü başkanı İsmail Avcı tarafından verilmektedir. Ders materyalleri yine İsmail Avcı tarafından seviyelere göre hazırlan-

maktadır. Dersleri her bölüm ve her sınıftan; lisans, yüksek lisans veya doktora yapan öğrenciler seçebilmektedir. Her dersin öğrenci sayısı Boğaziçi Üniversitesinde ortalama 20-25 iken, Bilgi Üniversitesinde bu sayı ortalama 30-35'tir. Lazca derslere katılım ders hocasının onayına tâbî olup, çoğunlukla dille ilgili bölüm öğrencileri tarafından tercih edilmektedir. Dersler, Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde verilen dersler için hazırlanan Lazca ders kitapları (bkz. Bölüm 5.2) üzerinden işlenmektedir. Dönem ödevleri ise Lazca hakkında araştırma ya da videolar hazırlama şeklinde verilmektedir. Sınavlar dil derslerinde klasik olarak kullanılan soru tipleri ile kağıt üzerinde yapılmaktadır. Boğaziçi ve Bilgi Üniversitelerindeki seçmeli Lazca dersleri 2020 itibari ile devam etmektedir.

Bu derslerin yanı sıra ayrıca Boğaziçi Üniversitesi Dilbilim Bölümünde Lazca biçimbilim ve sözdizim üzerine bilimsel araştırma projeleri yürütülmektedir. 2020 yılına kadar Dilbilim Yüksek Lisans Programında Lazca üzerine dört ayrı yüksek lisans tezi hazırlanmıştır (Demirok, 2013; Emgin, 2009; Eren, 2018; Gürpınar, 2000) . Ayrıca Dilbilim Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Balkız Öztürk Başaran ve Dilbilim bölümü eski öğretim üyelerinden Dr. Öğr. Üyesi Markus Pöchtrager'in hazırladığı Lazcanın Pazar diyalekti üzerine yazılan Pazar Laz başlıklı dilbilgisi kitabı 2017 yılında Münih, Almanya'da LINCOM yayınevi tarafından basılmıştır (Öztürk & Pöchtrager, 2011).

4.2. Sivil Toplum Kuruluşlarında Lazca Kurslar

Türkiye'de ilk Lazca ders deneyimi 1998 yılı sonbaharında, İstanbul'da Türkiye ve Ortadoğu Forumu Vakfı bünyesinde faaliyet yürüten Özgür Üniversite'de başlamıştır. Lazca öğrenmekten çok, Lazca'yı merak eden farklı yaş ve kültür gruplarından insanların katıldığı ilk ders oldukça yüksek bir katılımıla gerçekleşmiştir. İsmail Avcı tarafından anlatılan ders iki yıl boyunca aynı mekânda

devam etmiştir. Bu süreçte belli bir metodoloji ile hazırlanmış Lazca ders materyalleri bulunmuyor olsa da bu derslerde kullanılan materyaller sonraki süreçlerde başka sivil toplum kuruluşlarında yapılan dersler için kayda değer bir birikim oluşturmuştur. 2007'den Laz Enstitüsü'nün kurulduğu 2013 yılına kadar belli dönemlerde, İstanbul'da farklı sivil toplum kuruluşlarında, yayınevlerinde ve

Laz Enstitüsü tarafından düzenlenen Lazca kurs duyuru afişi.

Ma Lazuri Konu
Lazuri Var Gıçkinan-i?
Lazuri Dovigurat
Ma Lazuri Konu

Yeni Başlayanlar İçin
**LAZCA
DERSLER**

İlk Buluşma
18 Eylül
Kasım
Saat: 19.15

Halitağa Caddesi No: 32
Özlem İş Hanı, Kat: 3
Kadıköy/ İstanbul
lazenstitu@lazenstitu.com

**LAZ
ENSTITÜSÜ**
2013

zaman zaman kafelerde Lazca kurslar açılmıştır. Bu kurslara sınıf başına ortalama 10-15 civarında öğrenci katılmıştır. Bu kurslar; kursiyerlerin derse devamı, eğiticilerin Lazca eğitim konusundaki yetersizliği, kurs açılan mekânların derse uygun olmaması, eğitim materyali eksikliği gibi sebeplerden ötürü sürdürülebilir olamamış ve kurumsallaşamamıştır.

Laz Enstitüsünde, açıldığı 2013 yılından itibaren başlangıç seviyesinde Lazca kurslar açılmıştır. Bu kurslara katılan öğrenci sayısı 10-15 kişi arasındadır. 2011 yılından itibaren Boğaziçi Üniversitesinde seçmeli Lazca derslerin başlaması sonrası Lazcanın nasıl öğrenilebileceği ve öğretilebileceğine dair bilgi birikimi de ortaya çıkmıştır. İlk Lazca ders kitabı Lazika Yayın Kolektifi tarafından yayımlanmış, sonraki kurslarda bu ve devamı niteliğindeki Lazca öğrenme materyallerinden faydalanılmaya başlanmıştır. 2013 yılından itibaren Millî Eğitim Bakanlığında seçmeli Lazca derslerin başlaması ve Laz Enstitüsü tarafından ilgili bakanlığa ders kitaplarının hazırlanarak teslim edilmesi, sivil toplum kuruluşlarındaki kursların belli bir standardı yakalamasına katkıda bulunmuştur.

Lazcanın yoğun olarak konuşulduğu Doğu Karadeniz Bölgesi'nde de Lazca derslerin verildiği bilinmektedir. Rize'nin Pazar ilçesindeki Kültür ve Sanat Evinde 2018 yılında Murat Mutinaşi tarafından yetişkinlere yönelik Lazca dersler vermeye başlanmıştır (www.indyturk.com). Yine Fındıklı Belediyesi ve Ardeşen Halk Eğitim Merkezi'nin yerel basına yansıyan Lazca kurslar açtıkları bilinmektedir.

4.3. Lazca Açık Öğretim ve Online Lazca Dersler

İnternet ve sosyal medya araçlarının gelişmesi ve Lazca öğrenme talebinin nispi artışı ile Lazca video dersler ihtiyacı ortaya çıkmıştı. 2012 yılında, yönetmen Elif Ergezen'in teknik ve ekipman desteği ve İsmail Avcı'nın ders içeriklerini hazırlaması ile ilk kez Lazca video dersler hazırlanmaya ve şimdi aktif olmayan "www.lazcaacikogretim.com" internet adresi üzerinden Lazca açık öğretim adıyla yayınlanmaya başlandı. Laz alfabesinin kapsamlı anlatımıyla başlayan video dersler, temel düzeyde Lazca bilgisi içermekteydi. Dersler yayınlandığı dönemde, aynı zamanda YouTube ve Facebook gibi sosyal medya platformlarında da yayınlanıyordu.

Lazca video derslerin ilgi görmesi üzerine 2017 yılında Lazca

Enstitüsü tarafından yürütülen ve Avrupa Birliği tarafından desteklenen “Yaşayan Lazca Projesi” kapsamında yeni video dersler hazırlandı.

Bu dersler yine aynı proje kapsamında hazırlanan 14 ünite ve 250 sayfadan oluşan “**Lazuri Daviguram**” adını taşıyan ve ücretsiz edinilebilen Lazca ders kitabı (kitap ya da pdf olarak) (Avcı, 2018a) temel alınarak hazırlandı. Ortalama 20 dakikalık 14 bölümden oluşan bu **video dersler** toplamda 300 dakikalık bir ders anlatım süresine sahiptir. Lazca video dersler YouTube/ Laz Enstitüsü kanalından yayınlanmaktadır.

2020 yılı başında dünyayı saran Covid-19 salgın sürecinde ise YouTube/ Laz Enstitüsü kanalında canlı Lazca dersler hayata geçirilmiştir. Youtube üzerinden yayınlanan ilk canlı (online) derse yaklaşık 50 öğrenci katılmıştır. Online Lazca derslerin devam edeceği duyurulmuştur.

4.4. Halk Eğitim Merkezlerindeki Lazca Dersler

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğünün 2017 yılında “Yabancı Diller Lazca A1 Seviye Kurs Programı”nın kabulü ile Halk Eğitim Merkezlerinde Lazca kurslarının önü açılmıştır. Program, Talim ve Terbiye Kurulunun 29/07/2016 tarihli ve 55 sayılı kararı ile kabul edilen “Yaygın Eğitim Kurumları Yabancı Diller A1 Seviyesi Çerçeve Kurs Programı”na uygun olarak hazırlanmıştır. Programın hazırlanmasında ilgili Genel Müdürlük ile Laz Enstitüsü arasında işbirliği yapılmış, Laz Enstitüsü to-

plantılara iştirak etmiş ve Lazca A1 seviye kurs programının hazırlanmasında görev üstlenmiştir.

Hayat Boyu ğrenme Genel Müdürlüğünün internet sitesinde yayımlanan kurs programında “Yabancı diller alanı altında yer alan Lazca A1 seviyesi ğretim programı ile uluslararası düzeyde standartlara uygun, yetişkin bireylere eğitim ve ğretim olanağı sunulmuştur.” denilerek programın hedeflerinden biri belirtilmiştir.

Kurslarda toplam eğitim süresi 120 ders saati olarak belirlenmiştir:

“Lazca A1 Seviyesi Kurs Programının toplam eğitim süresi her bir tema için 24 saat olmak üzere 120 ders saati olarak planlanmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin ilk defa karşılaşacakları farklı alfabe sistemini temalara başlamadan önce öğrenmeleri için 16 saat ilave edilecek ve bu 16 saatte harflerin ve seslerin doğru çıkarılması, yazılması ve tanınması için ğretmen rehberlik edecektir.”

Lazca A1 Seviyesi Kurs Programına göre eğitimciler aşağıda verilen öncelik sırasına göre belirlenir:

1. ... Yaşayan Diller ve Lehçeler alanına kaynak teşkil eden programların Lazca ile ilgili bölümlerinden mezun olup bu alanda atanmış olanlar,
2. ... Yaşayan Diller ve Lehçeler alanına kaynak teşkil eden programların Lazca ile ilgili bölümlerinden mezun olup öğretmenlik formasyon belgesine sahip olanlar,
3. ... Yaşayan Diller ve Lehçeler alanına kaynak teşkil eden programlardan mezun olanlar,
4. Öğretmenlik formasyonuna sahip olmayan lisans mezunlarından Yaşayan Diller ve Lehelerin ilgili alanlarında yüksek lisans programını tamamlamış olanlar,
5. İlgili dilde yukarıda sayılan nitelikte öğreticinin bulunamaması durumunda üniversitelerden veya valiliklerce uygun görülen sivil toplum kuruluşlarından ve resmî kuruluşlardan katılımcılarla

oluşturulan sınav komisyonunca yapılacak sınavda alanında en az 60 puan almış olanlar görev alabilirler.

Ancak Türkiye’de eğitimcilerde aranan niteliklerden ilk dört maddesi Lazca açısından geçerlilik taşımamaktadır. Zira yüksek öğrenim kurumlarında formasyon almış ya da almamış Lazca eğitimci yetiştiren herhangi bir program bulunmamaktadır. 5. maddede belirtilen valiliklerce oluşturulacak komisyonlar tarafından yapılacak sınav sonuçlarına göre başarılı olanların kurslarda eğitimci olarak görev alabilmeleri pratik gözüm olabilecek niteliktedir.

Lazca eğitim verebilecek eğiticilerin yetiştirilebilmesi amacıyla Lazca A1 seviye kurs programının kabulünden sonra Laz Enstitüsü, Hayat Boyu ğrenme Genel Müdürlüğü ile görüşmeler yapmış, kurslardaki eğitici ihtiyaının karşılanması amacıyla eğitici eğitimleri yapılması için yazılı başvuruda bulunmuş fakat bu başvurular da bir neticeye ulaşılamamıştır.

Sonuç olarak, 2017 yılından bu yana sadece Ardeşen Halk Eğitim Merkezinde Lazca kurs açıldığına dair bir internet haberi dışında Lazca kurslar açıldığına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu durum, kamuoyunun yeterli bilgiye sahip olmadığını, bu hakkın bilinmediğini ve bunların sonucunda da Lazca kursların hemen hemen hiç aılamadığını ya da yaygınlık kazanamadığını göstermektedir.

Ayrıca Lazca kurs programının hazırlanmasında görev alan Laz Enstitüsünün kendi sosyal mecralarında yaptığı duyurular yeterli olmamıştır. İlgili sivil toplum örgütlerinin bu konuda hemen hemen hiçbir bilgilendirici çalışma yapmamaları, kendi sosyal medyalarında bu konuya hiç yer vermemeleri ve hiçbir kampanya yrtmemeleri bu sonucun ortaya çıkmasındaki sebeplerden bazılarıdır denilebilir.

4.5. Millî Eğitim Bakanlığı Bünyesinde Verilen Seçmeli Lazca Dersler

Millî Eğitim Bakanlığının 2012 yılında yayımladığı Seçmeli Dersler Genelgesindeki Yaşayan Diller ve Lehçeler dersi kapsamında 2012-2013 eğitim-öğretim yılı itibariyle Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) Abazaca, Adıgece (Kiril alfabesi ile), Adıgece (Latin alfabesi ile), Gürcüce, Kurmançî, Lazca, Zazaca, Arnavutça ve Boşnakça dersleri okutulmaya başlanmıştır. Yaşayan Diller ve Lehçeler kapsamında okutulan derslerin öğretim programı ve materyal çalışmaları için Mardin Artuklu Üniversitesi, Trakya Üniversitesi, Ankara Kafkas Dernekleri Federasyonu, Laz Enstitüsü, Konya Adıge Dil Derneği, İstanbul Gürcistan Dostluk Derneği ve İstanbul Gürcü Kültür Evi ile Millî Eğitim Bakanlığı arasında işbirliği yapılmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin (20.03.2012 tarihli resmî Gazete Sayısı: 28239) Öğretim dili başlıklı 49. maddenin ekinde (Değişik ibare: RG-19/2/2020 - 31044):

“Özel okullarda Cumhurbaşkanı kararıyla tespit edilen Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde eğitim ve öğretim yapılabilir. Bu okullarda;

- a) Farklı dil ve lehçelerde okutulacak dersler bakanlıkça belirlenir.
- b) Okulun seviyesine göre Bakanlıkça onaylanan dersler ve öğretim programları ile haftalık ders dağıtım çizelgeleri uygulanır” denilmektedir.

Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi hakkındaki yönetmeliğe göre derslerin amacı “Kursun ve diğer dil kurslarında aynı maksatla oluşturulan dil ve lehçe derslerinin amacı, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak cumhuriyetin anayasada belirtilen temel niteliklerine, devletin ülke-

si ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olmayacak şekilde Türk vatandaşlarının, günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi için faaliyette bulunmaktadır.” şeklinde tanımlanmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde verilen Lazca dersleri seçme aşaması diğer seçmeli derslerde olduğu gibi işlemektedir. Lazca dersleri seçme aşamasında veliler öğrencilerinin almasını istedikleri seçmeli dersleri dilekçe ile öğrencilerin eğitim gördükleri okul müdürlüklerine bildirir. Dilekçeler okul yönetimine ulaştıktan sonra seçilen dersler okul yönetimi tarafından her bir öğrenci için sisteme girilir. En az 10 öğrencinin aynı dersi seçmesi sonucunda ders için bir grup oluşturulur. Dersler haftada iki ders saati olarak verilir.

Yaşayan Diller ve Lehçeler dersi için Eylül 2013 - Eylül 2019 tarihleri arasında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Kürtçe dersleri için 59 öğretmen (48 Kurmançî, 11 Zazaca) atanmıştır (www.evrensel.net). Yaşayan Diller ve Lehçeler kapsamında Kürtçe dışındaki diğer dersler için bilindiği kadarıyla henüz öğretmen ataması yapılmamıştır. Bu konuda daha detaylı bilgi için Millî Eğitim Bakanlığının verilerinin temin edilmesi gerekmektedir. Öğretmen ataması yapılmayan Yaşayan Diller ve Lehçeler derslerini öğretecek dili bilen Türkçe ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri verebilmektedir. Dersin verilmesi için yeterli öğrenci sayısına ulaşıp sınıf açılması hâlinde, dili bildiğini beyan eden öğretmen derslere girebilmektedir. Fakat bu durumun tamamıyla okul idaresine bağlı bir uygulama olduğu görülmektedir. Şöyle ki, bazı örneklerde öğretmenin dil yeterliliğini ispatlaması istenmektedir.

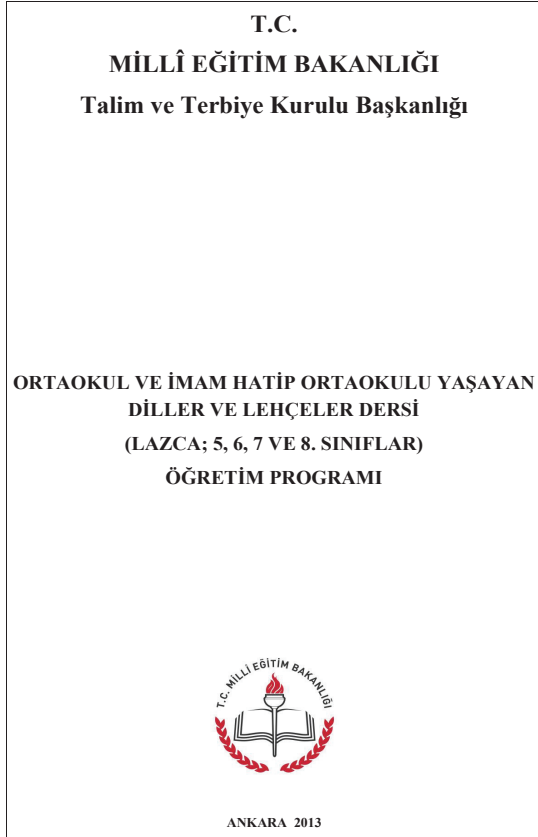
Millî Eğitim Bakanlığı 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Yaşayan Diller ve Lehçeler dersini (bu kapsamda verilen herhangi bir dersi) alan öğrenci sayısını 53 bin olarak açıklamıştır. 2014-2015 eğitim-öğretim yılının ilk döneminde öğrenci sayısının geçen yıla oranla %45 artarak 85 bine ulaştığı belirtilmiştir (www.bianet.org).

5. YAŞAYAN DİLLER VE LEHÇELER SEÇMELİ LAZCA DERSİ

5.1. Lazca Müfredatın Hazırlanması ve Kabulü

Seçmeli Lazca dersler için müfredat (eğitim programı) hazırlama süreci Laz Enstitüsünün Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Temel Eğitim Genel Müdürlüğüne Mayıs 2013'te yaptığı başvuru ile başlamıştır.

Laz Enstitüsü bünyesinde, İsmail Avcı (Boğaziçi Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümünde yarı zamanlı Öğretim Görevlisi), Ömer Faruk Demirok (o tarihte Boğaziçi Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümünde Araştırma Görevlisi) ve Ömer Eren (o tarihte Boğaziçi Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümünde Araştırma Görevlisi) ile Lazca dersi müfredatının hazırlanması için bir komisyon oluşturulmuştur. Müfredatın hazırlık sürecine destek veren isimler ise danışmanlık yaptıkları süreçte şunlardır: Prof. Dr. Eser Erguvanlı Taylan (o tarihte Boğaziçi Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Öğretim Üyesi), Prof. Dr. Aslı Göksele (o tarihte Boğaziçi Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Öğretim Üye-

si), Doç. Dr. Ayşe Gürel (Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi), Doç. Dr. Belma Haznedar (Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi), Yrd. Doç. Dr. Balkız Öztürk (o tarihte Boğaziçi Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Öğretim Üyesi) ve Dr. Markus A. Pochtrager (o tarihte Boğaziçi Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Öğretim Üyesi).

Laz Enstitüsü tarafından 26.06.2013 tarihinde teslim edilen “Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Yaşayan Diller ve Lehçeler Dersi - Lazca 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar Öğretim Programı (Müfredatı)” Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 119 sayılı ve 05.09.2013 tarihli kararı ile kabul edilmiştir. Böylece Türkiye’de ilk kez Lazca derslerinin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından verilmesinin önü açılmış ve bunu takiben aynı yılın Eylül ayında Rize’nin Fındıklı ilçesinde ilk Lazca sınıfı açılmıştır.

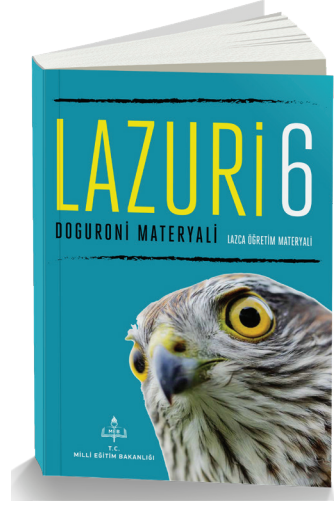
5.2. Lazca Ders Kitaplarının Hazırlanması

25 Kasım 2013 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü ile Laz Enstitüsü arasında imzalanan 5, 6 ve 7. sınıflar Lazca Öğretim Materyalleri isimli eser ve/veya eserlerin hazırlanması ve üzerindeki hakların hibe yoluyla devir sözleşmesi (43769797-116.99-E.1159266 sayılı protokol çerçevesinde) ile Laz Enstitüsü ortaokullarda okutulan Lazca seçmeli ders kitaplarının hazırlanması hususunda yetkilendirilmiştir. 12 Haziran 2017 tarihinden önceki protokol, 8. sınıf ders kitabı için yenilenmiştir.

Söz konusu ders kitapları Laz Enstitüsü tarafından hazırlanmış ve ses dosyaları ile Millî Eğitim Bakanlığına teslim edilmiştir. Ders kitapları, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Çerçevesinden faydalanılarak hazırlanmıştır (www.coe.int/lang-CEFR). Kitaplar Talim Terbiye Kurulu kararı ile eğitim aracı olarak uygun bulunmuş ve 2014-2015 eğitim-öğretim yılında öğrencilerin ve eğitimcilerin hizmetine sunulmuştur.

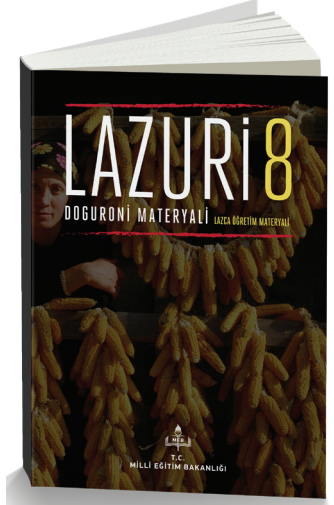
5. sınıf Lazca ders kitabı

6. sınıf Lazca ders kitabı

7. sınıf Lazca ders kitabı

8. sınıf Lazca ders kitabı

Laz Enstitüsü tarafından Milli Eğitim Bakanlığı - Temel Eğitim Genel Müdürlüğü için hazırlanmış 5, 6, 7 ve 8. sınıf Lazca ders kitapları.

Lazca ders kitaplarının yazarları ve yayınlanma tarihleri aşağıdaki gibidir;

- Lazca 5. sınıf ders kitabı (Lazuri 5 - Lazuri Doguroni) (Avcı, Demirok, Dalbeler & Eren, 2014) ses dosyaları ile birlikte, Laz Enstitüsü tarafından 18 Aralık 2014 tarihinde,
- Lazca 6. sınıf ders kitabı (Lazuri 6 - Lazuri Doguroni) (Avcı & Eren, 2015) ses dosyaları ile birlikte, 13 Kasım 2015 tarihinde,
- Lazca 7. sınıf ders kitabı (Lazuri 7 - Lazuri Doguroni) (Avcı & Eren, 2017) ses dosyaları ile birlikte, 18 Ocak 2017 tarihinde,
- Lazca 8. sınıf ders kitabı (Lazuri 8 - Lazuri Doguroni) (Avcı, 2018b) ses dosyaları ile birlikte, 2 Ocak 2018 tarihinde yayımlandı.

Lazca ders kitapları Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğüne Laz Enstitüsü tarafından teslim edilmiş ve TTKB kurul kararı ile eğitim aracı olarak uygun bulunmuştur. Lazca ders kitaplarının tamamı bakanlığın internet sitesinde ses dosyaları ile birlikte yayımlanmıştır. Ders kitaplarında yer alan üniteler ve ünitelerin içeriği öğrencilerin yaş seviyelerine uygun olacak şekilde seçilmiş ve içerik planlamasında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kullanılan diğer dil dersi kitapları örnek alınmıştır. Ayrıca, ders kitaplarında Lazcadaki farklılıklara yer verilerek olabildiğince kapsayıcı olunması hedeflenmiştir.

Lazca ders kitaplarını hazırlayanlar hakkındaki bilgiler aşağıdaki gibidir;

1. İsmail Avcı: Marmara Üniversitesi, Teknik Eğitim Fakültesi, Elektronik Bilgisayar Öğretmenliği bölümünden mezun oldu ve İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünde yüksek lisansını tamamladı. Yüksek lisans konusu “Lazlar’da Sosyo-kültürel Değişim”di. Millî Eğitim Bakan-

lığına bağılı bir meslek lisesinde Bilişim Teknolojileri öğretmeni olarak çalışmaktadır. Anadili Lazca olan Avcı, 2011 yılından beri Boğaziçi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesinde, fakülteye bağılı Dilbilimi bölümünün açılması ile bu bölüm bünyesinde yarı zamanlı öğretim görevlisi olarak seçmeli Lazca dersler vermektedir. Ayrıca, 2015 yılından beri Bilgi Üniversitesinde yarı zamanlı öğretim görevlisi olarak seçmeli Lazca dersler vermektedir. Lazca Sözlük (Avcı & Uzunhasanoğlu, 1999; Avcı, Uzunhasanoğlu & Aleksiva, 2007; Avcı, 2018c), Lazca Gramer (2003) ve Lazcayla ilgili diğere birçok kitabın yazarlarından biridir. Ekim 2014 yılından beri Laz Enstitüsü başkanlığı görevini yürütmektedir.

2. Özlem Yazıcı Dalbeler: Gazi üniversitesi Türkçe Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. Millî Eğitim Bakanlığında Türkçe öğretmeni olarak çalışmaktadır. Anadili Lazcadır.

3. Dr. Ömer Faruk Demirok: Kitabın hazırlandığı süreçte Boğaziçi Üniversitesi'nde Dilbilim Bölümünde yüksek lisans öğrencisiydi. Dilbilim alanında doktorasını Massachusetts Institute of Technology'de 2019 yılında tamamlamıştır. Şu anda Boğaziçi Üniversitesi Dilbilim Bölümünde Dr. Öğretim Görevlisidir. Kuramsal dilbilim çalışmalarında Türkçe'yle beraber Lazca'ya da önemli ölçüde yer vermektedir.

4. Ömer Eren: Kitabın hazırlandığı süreçte Boğaziçi Üniversitesi Dilbilim Bölümünde yüksek lisans öğrencisiydi. Yüksek tezi konusu: Lazcadaki yön ekleri. Şimdi Amerika'da Chicago Üniversitesi'nde dilbilim alanında doktora öğrencisidir. Doktora tez konusu: Lazcanın diyalektlerinin farklılaşması ve dil karmaşıklığı.

Millî Eğitim Bakanlığı için hazırlanan yukarıdaki kitaplara ek olarak, Laz Enstitüsü tarafından 2018 yılında Lazuri Doviğuram/ Lazca Öğreniyorum (Avcı, 2018) adlı Lazca ders kitabı yayımlandı. Yazımı ve basımı Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenen bu kitap 14 üniteden oluşup başlangıç seviyesinde (A1, A2) Lazca öğretme amacını taşımaktadır.

6. LAZCA EĞİTİCİ EĞİTİMLERİ

6.1. Millî Eğitim Bakanlığı Bünyesinde Gerçekleştirilen Lazca Eğitici Eğitimi

Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde 2020 yılı eğitim öğretim yılı itibariyle kadrolu Lazca öğretmeni bulunmamaktadır. Açılan seçmeli Lazca dersler okullarda görev yapan farklı branş öğretmenleri tarafından verilmektedir.

2018 yılında Laz Enstitüsü; Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenen “Yaşayan Lazca” projesi kapsamında bakanlık bünyesinde kadrolu çalışan öğretmenlere yönelik Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü ile bir protokol imzalayarak Lazca eğitici eğitimi sertifika programı düzenledi.

Eğitimler Lazca bilgisi ya da konuya karşı ilgisi dikkate alınarak başvuruları kabul edilen, Türkçe ve Sosyal Bilgiler branşlarında görev yapan 19 öğretmen ile Yalova Esenkıyı Hizmetiçi Eğitim Merkezinde 2-6 Nisan 2018 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Türkiye'nin

M.E.B' bağlı Yalova Esenköy Hizmetiçi Eğitim Enstitüsü'nde son gün

farklı yerlerinden eğitime katılan öğretmenlerin yedisinin anadili Lazca iken on iki katılımcı hiç Lazca bilgisine sahip değildi. Eğitimlerde Lazuri 5 - Lazca ders kitabı temel kitap olarak kullanıldı.

Ayrıca, Lazca alfabe bilgisi, Lazca okuma ve yazma, Lazca ders kitaplarının içerikleri (İsmail Avcı tarafından), öğrencilerin Lazca derslerini seçim süreci, uygulamada karşılaşılan sorunlar, ders içerikleri ve sınıf içi eğitim süreci (Emre Halisdemir tarafından), tehlike altındaki diller ve Lazcanın güncel durumu (Prof. Dr. Belma Haznedar tarafından), Lazca üzerine akademik çalışmalar (Doç. Dr. Balkız Öztürk tarafından) hakkında bilgiler verildi. Eğitimin sonunda yapılan yazılı sınav sonucu 19 öğretmen Millî Eğitim Bakanlığı tarafından onaylı Lazca seçmeli derslere girmelerine olanak sağlayan Yaşayan Diller ve Lehçeler (Lazca) Kursu belgesini aldı. Lazca eğitici eğitimine katılan ve sertifika alan öğretmenlerden üçü, bir sonraki yıl görev yaptıkları okullarda seçmeli Lazca dersi sınıfları açmışlardır.

Lazca eğitici eğitimi protokol gereği bir defaya mahsus yapılmış olup tekrarlanması için Laz Enstitüsü tarafından girişimlerde bu-

lanulmuştur. 2018 Eylül ayında Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde yapılması planlanan ikinci bir eğitim için yüz civarında öğretmenle iletişime geçilip katılımcı öğretmen listesi oluşturulmuş olmasına rağmen hayata geçirilememiştir.

6.2. İzmit – Bayramoğlu Lazca Eğitici Eğitimi

21-23 Nisan 2018 tarihleri arasında Laz Enstitüsünün Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenen “Yaşayan Lazca” projesi kapsamında Lazca eğitici eğitimi düzenlendi. Bu eğitim için yine aynı proje kapsamında “Laz dilinde anadili temelli çokdilli eğitimin geliştirilmesi” adlı eğitici eğitmeni kitabı hazırlandı (Avcı,

2018). Bu eğitime çoğunluğu öğretmen 21 kişi katıldı ve eğitimde 3 eğitimci görev aldı. Eğitimlere; Pazar, Ardeşen, Çamlıhemşin, Fındıklı, Arhavi, Hopa, Kemalpaşa ve Sapanca'dan katılan öğretmenlerin çoğu Lazca'yı anadili olarak konuşuyordu. Eğitimlerde Laz Enstitüsü tarafından hazırlanıp yayımlanan “Lazuri Doviguram / Lazca Öğreniyorum (Avcı, 2018)” adını taşıyan kitap temel ders materyali olarak kullanıldı. Temel Lazca bilgisi, Lazca öğretme metotları, seçmeli Lazca dersler gibi konularda gerçekleşen eğitimlerin sonunda öğretmenlere “Lazca Eğitici Eğitimi Katılım sertifikası” verildi.

7. Devlet okullarında Açılan Seçmeli Lazca Dersleri: Ders Açılan Yıllar, Yerler ve Öğrenci Sayıları

Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde 2012 ile 2020 yılları arasında 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda açılan seçmeli Lazca derslerin açıldıkları eğitim-öğretim yılı, yer, sınıf seviyesi, şube sayısı ve öğrenci sayılarına göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir .

Dönem	Yer	Sınıf Seviyesi	Şube Sayısı	Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı
2012-2013	-	-	-	-	0
2013-2014	Findıklı	5	1	23	65
		6	1	25	
	Arhavi	5	1	17	
2014-2015	Ardeşen	6	1	25	214
		7	1	17	
	Pazar	7	2	45	
	Findıklı	5	1	16	
		6	1	19	
		7	1	36	
	Arhavi	5	1	16	
		6	1	16	
	Borçka	6	1	12	
		7	1	12	
2015-2016	Pazar	7	2	50	124
	Arhavi	7	1	24	
		7	1	25	
	Findıklı	8	1	25	
2016-2017		Arhavi	7	1	11
	6		1	12	
2017-2018	-	-	-	-	0
2018-2019	Beykoz/ Çavuşbaşı	7	1	15	70
	Hopa	5 ve 6 (beraber)	1	40	
	Ardeşen	6 ve 7 (beraber)	1	15	
2019-2020	-	-	-	-	0

2012 ile 2020 yılları arasında 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda açılan seçmeli Lazca derslerin açıldıkları eğitim-öğretim yılı, yer, sınıf seviyesi, şube sayısı ve öğrenci sayılarına göre dağılımları.

Tablo 1'de görüldüğü gibi, 2012-2013, 2017-2018 ve 2019-2020 eğitim-öğretim yıllarında seçmeli Lazca dersleri açılmamıştır. 2013-2014 yılında toplam 65 öğrenci seçmeli Lazca dersini almıştır. Toplam öğrenci sayısı sonraki iki yılda ivme kazanıp 2014-2015 eğitim-öğretim yılında 214, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında ise 124'e ulaşmıştır. 2016-2017 eğitim-öğretim yılında açılan sınıf sayısında düşüş yaşanmış ve toplamda 23 öğrenci seçmeli Lazca dersini almıştır. 2018-2018 eğitim-öğretim yılında seçmeli Lazca dersini alan öğrenci sayısında bir artış yaşanmış ve toplam öğrenci sayısı 70'e ulaşmıştır.

8. BİREBİR GÖRÜŞMELER

8.1. Araştırmanın Amacı

Millî Eğitim Bakanlığındaki Lazca seçmeli derslerin durumunu inceleyen bu raporda 2013-2020 yılları arasında Lazca seçmeli derslerin nasıl işlediğini araştırmak amacıyla bir saha araştırması yapıldı. Saha araştırmasında; Millî Eğitim Bakanlığında Lazca seçmeli dersler veren öğretmenler, bu dersleri alan öğrenciler, öğrencilerin velileri, derslerin verildiği okullardaki müdürler ve Lazca seçmeli dersler üzerine çalışmalar yapan aktivistler ile birebir görüşmeler yapıldı. Saha araştırmasında incelenen ana hususlar şöyledir:

- Öğrencilerin, öğretmenlerin, velilerin, okul idaresinin ve aktivistlerin Lazcaya ve Lazca seçmeli derslere yönelik tutumları,
- Öğretmenlerin ve öğrencilerin Lazca seçmeli dersleri açma ve seçme sürecinde karşılaştıkları durumlar,
- Derslerin içeriğinin ve derslerde kullanılan materyallerin değerlendirilmesi,
- Lazca derslerin sürekliliğinin değerlendirilmesi ve süreklilik sağlanması için yapılması gerekenler üzerine görüşler,
- Lazca seçmeli derslerin yeterlilikleri ve eksiklikleri açısından değerlendirilmesi ve sunulan öneriler.

8.2. Yöntem

Saha araştırması kapsamında Millî Eğitim Bakanlığındaki Lazca seçmeli derslerle ilişkisi olan kişilerle birebir görüşmeler yapıldı. Lazca seçmeli dersleri alan üç öğrenci, bu dersleri veren altı öğretmen, iki öğretmen/okul müdürü (hem öğretmen hem okul müdürü), beş veli ve Lazca üzerine çalışmalar yürüten iki aktivist ile birebir görüşmeler yapıldı. Görüşme yapılan öğretmenler Doğu Karadeniz

veya Marmara Bölgesinde görev yapmakta, benzer şekilde aktivistler de Doğu Karadeniz veya Marmara Bölgesinde çalışmalarını yürütmektedirler. Öğrenciler, veliler ve okul müdürleri ise Doğu Karadeniz Bölgesinde yaşamakta veya görev yapmaktadırlar. Araştırma için farklı gruplardan katılımcıların seçilmesinin sebebi Lazca seçmeli derslerle farklı şekillerde ilişkisi olan kişilerin görüşlerine ulaşmaktır. Katılımcıların görüşlerini ve kişisel deneyimlerini kapsamlı bir şekilde ortaya çıkarmak amacıyla yapılan görüşmeler yarı yapılandırılmış olarak planlandı. 2020 senesinde yapılan tüm görüşmeler COVID-19 salgını sebebiyle telefonla yapıldı ve her görüşme yaklaşık 15-20 dakika sürdü. Rapor görüşmeler sırasında alınan notlar ile hazırlandı. Katılımcıların anonim olarak kalmasını sağlamak amacıyla katılımcıların isimleri raporda kullanılmadı.

8.3. Bulgular

8.3.1. Lazca Hakkında Görüşler

Görüşmelerde ilk olarak katılımcılara Lazcaya dair görüşleri sorulmuştur. Görüşülen öğretmenler, öğrencilerin çoğunluğunun Lazcanın ayrı bir dil olduğunun farkında olmadıklarını ve ancak Lazca dersler sonrası Lazca'yı ayrı bir dil olarak benimsediklerini ifade etmişlerdir. İki öğretmenin bu konudaki ifadeleri şöyledir:

“Çocuklar bazı Türkçe kelimelerin Lazca olduğunu, Lazca kelimelerin de Türkçe olduğunu sanıyorlar.”

“Çocukların [Lazcanın] bir dil olduğunu kabul etmeleri biraz zor oldu. Lazca'yı evde konuşulan bir şey sanıyorlardı.”

Benzer şekilde bir öğrenci Lazca derslerden sonra Lazcanın ayrı bir dil olduğunu fark ettiğini söyledi:

“Dersin başında Lazcanın ayrı bir dil olarak çıkacağını düşünmüyordum. Bir şive olarak düşünüyordum. Ama sonra ayrı sesleri,

kuralları olan bir dil olduğunu öğrendim.”

Son olarak bir aktivist genel olarak Lazcaya dair yaklaşımların olumlu olduğunu şu sözlerle belirtti:

“Toplumun genelinde Lazcaya karşı pozitif bir tutum olduğunu söylemek mümkün. Bu öğrenciler arasında böyle, halk arasında da böyle.”

8.3.2. Lazca Seçmeli Derslere Yönelik Tutumlar

Görüşmelerde öğrencilere, velilere, öğretmenlere, müdürlere ve aktivistlere Lazca seçmeli derslere yönelik tutumları soruldu. Görüşmelerde öğrencilerin Lazca derslere olumlu yaklaştıkları ve derslere ilgi duydukları görüldü. Öğrenciler Lazca seçmeli dersler hakkındaki görüşleri sorulduğunda, Lazca dersleri eğlenceli bulduklarını ve Lazca dersleri aldıkları için kendilerini şanslı ve mutlu hissettiklerini söyledi:

“İlk zamanlar zor gelmişti. Ama sonra eğlenceli olmaya başlayınca ilgim arttı. Etrafımdaki insanlar konuşunca ne konuşuyorlar diye merak etmeye başladım, ben de anlamak istedim. Evde kimse konuşmadığı için Lazca bilmiyoruz. Bence dilin kaybolmaması için Lazca öğrenmek gerekli diye düşünüyorum.”

“Öyle bir ders aldığım için kendimi şanslı hissediyorum.”

“Açıkçası ben en çok Lazcaya girdiğim için mutluyum. Çünkü bir dil bir insan derler ya, bir şeyler kattığımı düşünüyorum kendime.”

Benzer şekilde öğretmenler de öğrencilerin Lazca derslere ilgili ve istekli olduklarını, derslerde eğlendiklerini ve başarılı olduklarını, öğrendiklerini aileleri ve arkadaşlarıyla kullanmaktan mutluluk duyduklarını belirttiler:

“Çocuklar baya istekliydiler. Özellikle şarkıları çok severek söylüyorlardı. Dersler çok eğlenceli geçiyordu.”

“İlgililerdi, zaten ders başarısı yüksek çocukların tercih ettiği bir

ders oldu... Keyifle işledik derslerimizi. Merak ettikleri bir alandı. Sonuçta kendileri isteyerek seçtikleri için, herhangi bir zorlama olmadığı için... Öğrencilerimin hiçbiri Lazca bilmiyordu. Birkaç tanesi aileden bir şeyler duymuştu.”

“[Öğrenciler] Arkadaş çevresinde farklı bir dille kendilerini anlatabildikleri için mutlu oldular.”

“Bir öğrencimin annesi Lazca biliyordu. Derste öğrendikleriyle annesiyle Lazca diyalog kurmaya çalıştığını ve keyif aldığını söylüyordu.”

Öğretmenler ayrıca Lazca derslerin Lazca'yı hiç bilmeyen ve hatta Laz olmayan öğrencilerin de ilgisini çektiğini ve Lazca öğrenmek istedikleri için bu derslere yöneldiklerini ifade etti:

“Memur çocukları daha fazla meyilliydi. Bölgede yaşayanlar da zaten [dilin] birçoğunu bildiklerini için... Yani şöyle söyleyeyim, biz alfabeden en baştan başladığımız için bilmeyenler daha meyilliydi. Diğerleri zaten bildiği için diğer arkadaşlarına yardımcı olmaya çalışıyorlardı.”

“Mesela iki öğrenci Laz kökenli değildi ve Lazca derslere girmişti. Sorduğumuzda ‘Ben burada Lazların içinde yaşıyorum, ne dediklerini anlamak için öğreniyorum.’ dediler.”

Velilerin Lazca seçmeli derslere yönelik tutumlarına gelindiğinde ise görüşlerde farklılıklar olduğu görüldü. Öğrenciler ve veliler velilerin Lazca seçmeli derslere olumlu yaklaştığını söylerken öğretmenler ve aktivistler; velilerin çoğunluğunun Lazca derslere önyargılı olduğunu, Lazca derslerin faydasının olmayacağını düşündüğünü ve bilinçlendirilmeleri gerektiğini söyledi. Öğrenciler ailelerinin Lazca dersi almalarını olumlu karşıladıklarını şöyle ifade etti:

“Ailem sıcak karşıladı, hatta hoşlarına gitti.”

“Annem - babam bir dil öğrenmem üzerinde duruyorlar. Gayet olumlu karşıladılar.”

Benzer şekilde bir veli, Lazca derslere yönelik tutumunun olumlu olduğunu söyledi:

“Çocuğumun Lazca alması hoşuma gitti. ‘Keşke evde biz de daha çok konuşsaydık, daha çok öğrenseydi.’ dedim.”

Öğretmenler ise öğrencilerin genel olarak istekli oluşuna karşılık, çocuklarının Lazca seçmeli dersler almasını desteklemeyen velilerin çoğunlukta olduğunu şöyle ifade etti:

“Velilerin bazıları gerçekten destek olurken, bazıları da ekonomik olarak bize ne katkısı olacak diyerek istemiyorlardı... Desteklemeyenler çoğunlukta. Destekleyenler çoğunlukta olsaydı zaten şu an Lazca dersler veriyor olurduk. Öğrencilerin hiçbirinin şikâyeti yoktu, seve seve geliyorlardı derse. Ama veliler ve yönetim bize daima engel olmaya çalıştı.”

Bir öğretmen/müdür, velilerdeki önyargı üzerine öğrencileri Lazca derslerin önemi hakkında bilinçlendirmeye çalıştığını belirtti:

“Velilerde önyargı [var]. ‘Lazca ne işine yarayacak?’ diyor... Bunun üzerine biz de yaklaşık iki buçuk ay çocuklarla dil öğrenmenin faydaları üzerine konuştuk... Benim amacım burada şuydu, neden bir dil öğrenilmeli, bir dil öğrenirsek bunun bize faydası nedir, yani bu sorularla çocukları bu sürece alıştırmaya çalıştım... Eğer ben derste direkt Lazca gramer ile başlasaydım tepkiler daha da artardı.”

Bir aktivist de velilerdeki bilinç eksikliğini şu sözlerle ifade etti:

“Lazcaya karşı genel bir bilinç ve talep eksikliği var diyebiliriz... Veliler bilinçlenmiş olsa her sene 10-15 sınıf açılabilirdi.”

Görüşmelerde okul müdürlerinin Lazca derslere yönelik tutumlarının değişiklik gösterdiği görüldü. Bir öğretmen çalıştığı okulun müdürünün dersi açma aşamasında destekleyici olduğunu söyledi:

“İdare [müdür veya müdür yardımcıları] gayet destekleyiciydi. Aslında ben Lazca dersi açmak istediğimde biraz geç kalınmıştı, seçmeli ders seçme süreci bitmişti. Ben sertifikamı alıp idareyle

görüştükten sonra ‘Tamam, olur hocam.’ dediler, uğraşmayabilirlerdi. Hatta daha önce seçmeli dersleri tanımlanmış olan öğrencilerin bir derslerini -kendi istekleri üzerine- Lazcaya çevirmede yardımcı oldum.”

Öte yandan bir aktivist Lazca derslerin açılmasını desteklemeyen müdürlerin olduğuna değindi:

“Mesela burada bir idareci bir bahane üretip ders verdirmemeye çalıştı. Bazı müdürler gayet rahatken, bazıları da böyle diyor, pek yanaşmıyor.”

Benzer şekilde bir öğretmen, müdürlerin Lazca seçilse bile öğretmenler arasındaki seçmeli ders paylaşımı gereği dersi açmayabildiğini belirtti:

“Okul idaresi, öğretmenlerin derslerini doldurmak için [Lazca] seçilse bile başka öğretmene dersi verebiliyor.”

Öğretmenlerin Lazca derslere yönelik tutumlarına bakıldığında öğretmenlerin Lazca derslere genel olarak olumlu baktığı ve derslerin verimli bir şekilde sürdürülmesi için çaba gösterdikleri aktarıldı. Bir öğrencinin Lazca öğretmeni hakkında söyledikleri şöyle:

“Öğretmenimiz çok çalışıyordu. Biz Lazca öğrenelim diye çok uğraşıyordu, afişler posterler hazırlıyordu.”

Benzer şekilde bir aktivist, öğretmenlerin ilgi ve isteklerini şu sözlerle ifade etti:

“Çok ilgili öğretmenler vardı. Çalıştıkları ilçeden başka ilçelere derse gidiyorlardı. Ceplerinden ödüyorlardı gidiş geliş ücretlerini de.”

Diğer yandan bir öğretmen Lazcanın yoğun olarak konuşulduğu bölgelerde Lazca dersi vermeye daha istekli olacağını belirtti:

“[Lazca seçmeli ders açmak için] Çok çok gönüllüyüm diyemeyeceğim. Keyifliydi... Şöyle bir yerde açmak isterim, Laz bir çocuk, Laz bir ailede yetişmiş, Lazca hakkında yeterli bilgiye sahip değil

mesela. Onu geliştirmek daha etkili ve kalıcı olur diye düşünüyorum. Ben İstanbul'da Laz olmayan öğrencilerimden şöyle bir şey yakalamış oldum. Lazcanın ayrı bir dil olduğunu, ülkemizde farklı diller ve lehçelerin var olduğu bilincini ve bu dillerin yaşatılmasının önemli olduğunu vermeye çalıştıysam belki de yeterli oldu... Sonuçta bu öğrenciler Lazca'yı hayatlarının geri kalanında kullanmayacakları için çok çok kalıcı olacağını düşünmüyorum. Bu sadece bilincin oluşması için belki tekrar verilebilir.”

8.3.3. Lazca Seçmeli Dersleri Açma ve Seçme Süreci

Görüşmelerde Lazca seçmeli derslerin açılma sürecinin nasıl işlediğine dair sorular soruldu. Öğretmenler sınıfları Lazca dersler hakkında bilgilendirdiklerini ve çoğunluğun istekli olduğu sınıflarda Lazca dersleri açtıklarını belirtti:

“Seçmeli ders olduğu için öğrencileri ders hakkında bilgilendirme yapmıştım. Sonrasında; isteyenler, merak edenler, ilgi duyanlar dersi seçti. Laz kökenli olmayan öğrencilerim de vardı. Yabancı dil öğrenmeye meraklı ve ilgili olanlar tercih etti. Meraklı öğrenciler daha çok tercih etti.”

Bir öğretmen ise Lazca dersi açmaya istekli olması sonucu veliler ile de görüşmeler yaparak Lazca dersi açtığını ifade etti:

“Lazca'yı ben kendim istekli olup velileri de bu konuda bilinçlendirerek bu dersi açtım.”

Öğrenciler ise Lazca derslerini sınıfta çoğunluk olarak seçtiklerini ve velilerinin onayından sonra dersi aldıklarını söyledi:

“Bize Lazca dersi var diye söylediler, sınıfta oylamaya sunuldu. Çoğunluk istedi, öyle seçtik.”

“Sınıfları geziyorlardı, hangi dersi istersiniz diye. Biz de annemiz babamız konuşuyordu, anlamıyorduk. O yüzden sınıfça Lazca'yı almaya karar verdik... Bize kağıt veriyorlardı, eve gidip annemiz ba-

bamıza söylüyorduk. Ben Lazca'yı almak istediğimi söylediğimde sevindiler, 'İnşallah bir şeyler öğrenirsin.' dediler.”

“Bize böyle de bir ders [Lazca] var diye seçenek olarak sunuldu. Biz de bütün sınıf olarak Lazcaya karar verdik. İlk başta tabii Laz olmayan arkadaşlarımız vardı sınıfta, garipsemişlerdi. Ama onlar da ayak uydurdu sonra, hiçbiri pişman olmadı.”

Bir öğretmen Lazca seçmeli dersleri açma sürecinde idarenin rolüne dikkat çekti. İdarenin veliler tarafından verilen dilekçeleri kaydetmemekte ısrarcı olduğu, dilekçelere müfredat olmadığı için derslerin açılmadığını belirterek cevap verdiğini şu sözlerle aktardı:

“Dersler başlamadan önceki sene 10-15 civarı dilekçe verdik. O zamanki müdireye [dilekçeleri] zorla kaydettirdim cevap vermek zorunda kalsın diye. Çünkü benden önce ve habersiz kendi dilekçe vermişti. Onu çöpe attığımı biliyordum.

Eklettim sonra, başka dilekçeler de getirince ‘Veliler kendileri gelsin.’ dedi. Velilerden birine durumu anlattım, veli kendi gitti ben demeden. Ona da demiş ki, bunu bize değil bakanlığa vereceksiniz. Sonra bütün velileri toplayıp hepsine aynı şeyleri anlatmış. Ama velileri bu durumlarla ilgili bilgilendirdiğim için [dilekçelerin] arkasında durdular. O senesi haber oldu işte ilk. Talep var, hazırlık yok diye gazetede... Müdire cevap verdi sonra dilekçelere. Müfredat olmadığı için ders açamıyoruz diye.”

8.3.4. Derslerin Sürekliliği

Görüşmelerde 2019-2020 eğitim yılında Lazca seçmeli ders açılmadığı görüldü. Bunun üzerine katılımcılara Lazca seçmeli derslerin sürekliliğinin neden sağlanamadığı soruldu. Öğretmenler Lazca derslerin devamlılığının sağlanamamasını öğrencilerin akademik başarılarını artıracak derslere yönelmesi, sınıflarda yeterli sayının bulunamaması ve öğretmenler arasında seçmeli ders sayılarının

paylaşımında uygulanan politikalara bağladı. Bir öğretmen akademik başarıya yönelme sonucu Lazca derslerin açılmadığını şöyle ifade etti:

“Akademik başarı daha ağırlıklı olsun denince ana derslere yöneldi çocuklar. Çoğu 7. sınıftı zaten, 7. sınıflar akademiye yöneldi.”

Bir başka öğretmen sınıflarda yeterli sayıya ulaşamadığı için Lazca derslerin açılmadığını söyledi:

“İmam Hatip olduğu için kız-erkek sınıfları ayrı açılıyordu, sınıf açılması için de en az on öğrenci olması gerekiyordu, sayıya ulaşamadık.”

İki öğretmen Lazca derslerin açılmamasında öğretmenler arasında seçmeli derslerin paylaşımının etkili olduğuna değindi. Bu öğretmenler seçmeli derslerin belirlenmesinde toplam ders saati az olan öğretmenlere, kendi branşlarında seçmeli ders verildiği için Lazca derslerin açılmadığı şöyle ifade etti:

“Seçmeli ders sistemi çok kötü, destek olmuyor. Öğretmenler, müdürler çok zor durumda kalıyor. Mesela Din Kültürü öğretmeni- nin derslerinde on saat açık varsa, sen neyi seçersen seç... Dersi az olan öğretmenlere seçmeli ders vermek gibi bir gelenek var.”

“Genelde 7. sınıflara veriyorum, sınav kaygıları yoktu. 2 sene yaptım. Sonra öğretmenler dediler ki ‘Hocam bizim derslerimizi alıyorsun.’. Dedim ki ‘Tamam, bu sene sınıfları gezmeyeceğim, en fazla Lazca çıkarsa açacağım.’. Ve evet, Lazca sınıflarda seçildi ama ortalamayı geçmediği için açmadım.”

8.3.5. Derslerin İçeriği ve Materyaller

Görüşmelerde seçmeli Lazca derslerde okutulan kitapların ve kullanılan diğer materyallerin değerlendirmesi yapıldı. Öğretmenler ders kitaplarının genel olarak faydalı olduğunu söyledi:

“Ders kitabını kullandım, çok da faydalandım.”

“Ben daha çok online kaynaklar, videolar kullandım. Gramere geçtiğimde kitap bana gerekli cevapları verdi... Kitap, ödev konusunda biraz sıkıntılı. Yeterli alıştırmaya yok... Bu şartları düşününce kitap gerçekten çok faydalı...”

Lazca ders kitaplarının içeriğine dair bir husus da Lazcanın farklı lehçelerinin kitaplarda kullanımı. Bir öğretmen öğrencilerin kendi lehçeleri dışındaki lehçeleri tanımadığını ve derslerde Lazcanın farklı lehçelerine ve bunların kitaptaki kullanımına dikkat çekmesi gerektiğini şöyle belirtti:

“Lazca dereden dereye değişiyor. Çocuklar bazen kitaptaki şeylere diyor ki ‘Hocam bizde böyle söylenmiyor.’... Diyordum ki ‘Haklısınız, ama bu kitaptaki kelime de Lazcada var, bu kitap ortalama bir Lazca yaratmak amacıyla, Lazca ölmesin diye yazıldı, siz özünüzü kaybetmeyin, ondan devam edin, ama kitaptaki bu kullanım da var.’. Bu genelde faydalı olmuştu, çocuklar anladı. Çocuklar sınavlarında da istedikleri gibi yazmışlardı.”

Ders kitaplarının Millî Eğitim Bakanlığı tarafından çoğaltılması ve okullara dağıtılmasında aksaklıklar yaşandığına değinildi. Bu konudaki en büyük eksikliğin seçmeli ders kitaplarının dersi alan öğrenciler belli bir sayıya ulaşmadan kitapların çoğaltılıp dağıtılmaması olarak belirtildi:

“Millî Eğitim Bakanlığı onaylı Lazca kitaplar EBA’da yayımlandı ama bunlar çocuklara gelmedi. Çünkü seçmeli derslerde belli bir sayıya ulaşmadan kitaplar basılmıyor. Ben kendi imkanlarımla kitabı çocuklara fotokopi olarak verdim...”

“Normalde Millî Eğitim Bakanlığı [Lazca kitabının] dağıtımını pek yapmıyor, normal kitaplar gibi dağıtımını pek yapılmıyor. STK’ler bize kitabı ulaştırdı.”

8.3.6. Yeterlilikler, Eksiklikler ve Öneriler

Görüşmelerde Lazca seçmeli ders uygulamasının yeterli ve eksik

olduğu alanlara değinildi. Katılımcılar, Lazca seçmeli derslerin özellikle Lazcanın ayrı bir dil olduğu bilincini kazandırmada oynadığı rolden bahsetti. Ayrıca Yaşayan Diller ve Lehçeler dersinin Lazca ve bu kapsamda öğretilen diğer dillerin varlığının bilinmesine ve bu dilleri konuşan toplumların kültürlerinin öğrenilmesine önemli katkıları olduğu dile getirildi. Örneğin; bir Lazca öğretmeni/okul müdürü Lazca seçmeli derslerin katkılarından şu sözlerle bahsetti:

“Yaşayan Diller ve Lehçeler uygulaması açısından düşünürsem ülkemizde bu tarz derslerin okutulması çocukların bilinçlenmesi açısından önemli... Çocuklar, hatta birçok yetişkin bile hâlâ, Lazcanın sadece bir Karadeniz ağzı olduğunu düşünüyor. Bunun belki öğrenilmesi, ülkemizdeki birçok lehçenin varlığının bilinmesinde etkili diye düşünüyorum. Ve farklı kültürlerin öğretilmesini sağlaması açısından da bir zenginlik olduğunu düşünüyorum.”

Ek olarak, Lazca seçmeli derslerin Millî Eğitim Bakanlığı müfredatında yer almasının Lazcanın bir dil olarak toplumdaki yerini rahatlatığından bahsedildi. Lazca seçmeli derslerin toplumun gözünde Lazca konuşmayı ve öğretmenlerin gözünde Lazca öğretmeyi daha kabul edilebilir bir hâle getirdiğine değinildi. Bir aktivist bu görüşlerini şu sözlerle ifade etti:

“Millî Eğitim Bakanlığında Lazca derslerin olması çok rahatlatıcı oluyor. Sonuçta, devlet Lazcayı tanımış oluyor. Bu derslerden sonra birçok öğretmen bizimle iletişime geçti, Lazcaya karşı pozitif tutumlarını belirtmek, Lazca öğretmek istediklerini söylemek için... Devlet bu dersi öğretiyorsa bu kötü bir şey değil düşüncesinin oturmasına, daha meşru bir düzene oturmasına sebep oldu, toplumun gözünde söylüyorum.”

Son olarak, öğrenciler Lazca dersleri için hazırlanan ders kitaplarının faydalarından bahsetti. Bir öğrenci Lazca materyallerin varlığının önemine değinerek şöyle söyledi:

“Ders kitaplarının olması önemli bir avantaj. Derslerde kullanıyorduk, öğretmenimiz bize oradan ödevler veriyordu.”

Görüşmelerde Lazca seçmeli derslerin eksikleri için birçok konuya değinildi. Bunlardan biri Lazca derslerin öğrenciler ve veliler tarafından yeterince bilinmemesi ve tanıtılmamasıydı. Bir öğretmen, öğrencilerin Lazca dersleri yeteri kadar bilmediğini ve dersi kendi çabaları sonucu öğrencilere tanıttığını ifade etti:

“[Lazca derslerin eksikliklerinden biri] Yeteri kadar tanıtılmaması. Ben açıkçası kendim istediğim için bu dersi verdim, yoksa öğrenciler bu konuda bilgi sahibi değil.”

Benzer şekilde bir aktivist, öğrencileri yönlendirebilecek olan velilerin Lazca derslerin varlığından yeterince haberdar olmadığını ve Doğu Karadeniz Bölgesinde Lazca dersleri tanıtmak üzerine çalışmalar yapan yeterli sayıda sivil toplum örgütünün bulunmadığı söyledi:

“Veliler yeterince bu dersin varlığını bilmiyor. İkincisi, öğrenciler bu konuda yönlendirilemiyor. Zaten toplum genel olarak bu dersleri bilmediği için... Lazcanın yoğun olarak konuşulduğu Doğu Karadeniz Bölgesinde de bu işlerle uğraşacak yeterince sivil toplum örgütü yok ne yazık ki.”

Yine bir öğrenci Lazca derslerin tanıtımının önemine şu sözlerle değindi:

“Daha fazla insan tarafından duyulsa daha faydalı olabilir.”

Lazca derslerdeki bir diğer eksiklik de ders materyalleriydi. Öğretmenler ve öğrenciler genel olarak var olan Lazca ders kitaplarının içeriğinin yeterli olduğunu düşünse de materyal konusunda yaşanan önemli bir sıkıntının ders kitaplarının dağıtımı olduğu söylendi. Bir öğretmen Lazca dersleri seçen öğrenci sayısının Millî Eğitim Bakanlığının kitabı basmak için belirlediği alt limite ulaşmadığını ve bu sebeple Lazca ders kitaplarının genelde öğrencilere ulaşmadığını şu sözlerle aktardı:

“Millî Eğitim Bakanlığında şöyle bir şey var, ders kitaplarının basılması için belli bir sayıda öğrencinin o dersi alması gerekiy-

or. Millî Eğitim Bakanlığı ancak bu sayıya ulaşırsa kitapları basıp dağıtıyor... Millî Eğitim Bakanlığının da ders kitaplarının dağıtılması konusunda da bir talep olursa basıp dağıtması gerekir. Mesele Lazca kitapları genelde gelmiyor.”

Materyal konusundaki bir diğer eksikse Lazca ders kitapların dijitalize edilmemiş olması. Bir aktivist, özellikle salgın döneminde derslerin internet ortamında yürütülmesinin dijital ortama aktarılan kitapların önemini önemli ölçüde artırdığını belirtti:

“Öğretmenlerin başvurabileceği online kaynaklar yetersiz. Özellikle salgın döneminde bu ortaya çıktı... Lazca ders kitaplarının dijitalleştirilmesi için başvurmuştuk. Bu olsaydı bu derslerin online olarak sürdürülmesi mümkün olacaktı.”

Lazca seçmeli dersler için değinilen bir diğer eksiklik Lazca eğitici yetersizliği. Millî Eğitim Bakanlığında kadrolu Lazca öğretmeni olmaması ve üniversitelerde Lazca öğretmeni yetiştiren herhangi bir bölümün olmaması Lazca eğitici açığını ortaya çıkarıyor. Ayrıca açılan dersleri veren öğretmenlerin farklı branşlardan olması ve dil öğretme üzerine uzmanlaşmış olmamaları Lazca öğretmenlerinin eksikliklerinden biri. Bu konuda bir aktivistin görüşleri şöyle:

“Millî Eğitim Bakanlığının Lazca öğretmenleri yok. Üniversitelerin Lazca Öğretmenliği bölümü yok, dolayısıyla öğretmen yetişmiyor. Derslere giren öğretmenler genellikle farklı branşlarda ve aslında yeterliliklerinin de tam olarak var olduğu söylenemez.”

Benzer şekilde iki öğretmen Lazca öğretmenleri olarak yaşadıkları zorlukları şöyle ifade etti:

“Lazca’yı benimseyen ve çok iyi bilen kadrolu öğretmenlerin olmaması... Ve dil öğretmenlerinin bu dersleri vermesi.”

“Millî Eğitim Bakanlığı dedi ki; benim bu dersi sana tanımlayabilmem için bir belgenin olması lazım. Ben dedim ki; böyle bir belge yok... Bir şekilde artık durumu anlatarak, telefon görüşmeleri yaparak Lazca dersi bana tanımlandı. Çok zordu ilk dönem.”

Görüşmelerde Lazca derslerin devamlılığının sağlanamamasına ve buna yol açan etkenlere değinildi. Katılımcılar Lazca derslerin devamlılığının okul müdürlerinin ve öğretmenlerin Lazca derslere yönelik tutumlarına bağlı olduğundan bahsetti. Örneğin bir aktivistin bu konudaki görüşleri şöyle:

“İdarecilerin [okul müdür veya müdür yardımcıları] Lazca derslerinin açılmasına çok sıcak yaklaşmadıklarını biliyoruz. Bu hem derse giren öğretmenlerin hem de öğrencilerin işini zorlaştırıyor. Çünkü idareciler “sınıf yok, öğretmen yok” diyerek dersi açmayabiliyorlar. Nihayet açılan dersler de müdürlerin pozitif olması, öğretmenlerin çok istekli olması sonucu açıldı... Şu an öğrencilerin istekleri var ama sınıf açılmıyor. ”

Katılımcılar, Lazca seçmeli derslerde devamlılığın sağlanabilmesi için; Laz kültürünün ve dilinin öneminin aktarılması, velilerin bilinçlendirilmesi, ders verilebilecek okulların önceden belirlenmesi, ders verecek öğretmenlerin seçilmesi, her ilçede Lazca seçmeli ders verecek bir öğretmenin bulunması, öğretmenlerin gönüllülüğü ve okullarda seçmeli ders odalarının açılması gerektiğini belirtti. İki öğretmen Laz kültürünün ve dilinin öneminin aktarılması gerektiğini şöyle ifade etti:

“Genel olarak Lazca ile ilgili şunu söyleyebilirim: yörelerin siyaseti bu konuda çok etkili. Yörenin siyasetçilerinin bu konuda bilinçlendirilmesi, yöresel kanallarda ya da yöresel radyolarda, sivil örgütlerde bu konuda bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Yani Lazca dersleri için bu bir ayırıştırma değil, kültürün yaşatılmasıdır diye anlatılmalıdır. ”

“Dışarıdan dünya dilleri [İngilizce, Almanca gibi] öğrenmek gerekir gibi bir önyargı oluşabiliyor. Gereksiz gibi görülebilir. Ama o baştaki kültür [öğretmen burada öğrencilerle derslerin ilk birkaç haftasında farklı kültürleri öğrenmenin faydaları üzerine yaptığı konuşmalardan bahsediyor], dil öğrenmenin faydaları gibi şeyler oturtulursa daha faydalı olacağını düşünüyorum.”

Bir aktivist, velilerin bilinçlendirilmesi, ders verilebilecek okulların önceden belirlenmesi ve ders verecek öğretmenlerin seçilmesinin önemine şu sözlerle değindi:

“Bu açığı kapatmak için bir hareket başlaması gerekir. Bu tabii sanaldan veya duyuruyla pek olacak bir iş değil. Bu birebir çalışmayla yapılacak bir şeydir. Toplanacaksınız, gideceksiniz, o çağda öğrencisi olan velileri bulacaksınız. Onlara anlatacaksınız, diyeceksiniz bu dil babanın dili, dedenin dili, yok oluyor... Sen de çocuklarına bir şeyler öğret gibi şeylerle velilerle görüşülmesi gerekir. İkincisi, okul idaresini çok iyi tahlil edip hangi okullarda ders verileceğinin belirlenmesi gerekiyor. Ders verecek öğretmenlerin seçilmesi gerekiyor. Yani bayağı bir iş gerekiyor.”

Bir öğretmen her ilçede Lazca seçmeli ders verecek bir öğretmenin bulunması gerektiğini belirtti:

“Seçmeli ders sistemi kökten değiştirilmelidir. İlçelerde çok seçilen derslere göre bir öğretmen bulunmalı ve seçmeli derslere onlar girmelidir.”

Bir müdür, öğretmenlerin gönüllülüğünün önemine değindi:

“Bu konuda eğitim almış kişilerin gönüllülüğü de çok önemli... Eğitimcilerin [öğretmenlerin] de çok çalışma yapması gerekiyor.”

İki öğretmen sınıfların seçmeli derslerde bölünmesi gerektiğini ve seçmeli ders odaları ihtiyacını şu sözlerle aktardı:

“[Seçmeli ders seçme aşamasında] Sınıflarda Lazca seçen öğrenciler oldu, ama başka dersleri seçenler de oldu. Buradaki alt yapı ve sınıf eksikliğinden dolayı Lazcayı seçmeyenler de [sınıfın çoğunluğu Lazcayı seçerse] Lazca almak zorunda kalıyor... Bu kez Lazca seçmeyen öğrenciler ben neden Lazca alıyorum, ya da velileri ‘Benim çocuğum neden Lazca öğrenmek zorunda?’ diye şikâyetle bulundular... Yani aslında seçmeli derslerdeki en büyük sıkıntı bu. Okullar üç sınıflı dörde beşe çıkaramıyor. Yani üç sınıflı mı var, üç seçmeli ders seçilebiliyor. Bir de [bir] sınıflı içinde [farklı öğrencil-

er tarafından] farklı dersler de seçilemiyor [yani, bir sınıfta tek bir seçmeli ders seçiliyor ve sınıftaki tüm öğrenciler aynı seçmeli dersi alıyor], okullar ders programını ayarlayamıyor.”

“Okullarda şubeler yetersiz, imkânlar yetersiz olduğu için, seçmeli ders seçen öğrencilere sınıf veremediğimiz için dersleri veremiyoruz. Bunun için okullarda seçmeli ders odaları açılmalıdır.”

Bir öğretmen dil sınıflarının oluşturulması gerektiğinden, teknolojinin kullanımından ve başarılı öğrencilerin Lazca derslerini seçmeye teşvik edilmesinden bahsetti:

“Bir cazibesinin olması için mesela dil sınıfları oluşturulmalı. Teknolojiyle barışık bir ders olmalı.”

8.4. Özet ve Tartışma

Seçmeli Lazca derslerin durumunu incelemek amacıyla; dersleri alan öğrenciler, bu öğrencilerin velileri, dersleri veren öğretmenler, derslerin açıldığı okulların müdürleri ve seçmeli Lazca dersler üzerine çalışmalar yürüten aktivistlerle birebir görüşmeler yapıldı. Görüşmelerde incelenen başlıklardan biri, katılımcıların Lazca hakkındaki görüşleriydi. Görüşmelerdeki iki ana bulgudan biri Lazcanın ayrı bir dil olduğunun bilinmediğiydi. Lazca dersler sonrası öğrencilerin bu bilinci geliştirmeleri ve Lazca'yı ayrı bir dil olarak görmeye başlamaları Lazcanın Türkiye’de ayrı bir dil olarak görülmesi için önemli bir adım olarak düşünülebilir. Lazcaya yönelik tutumlardaki ikinci önemli bulgu ise Lazcaya yönelik olumlu tutumlar olduğuydu. Bu olumlu tutum, Lazca'yı yaşatmaya yönelik ileriki yıllarda yapılacak olan çalışmaların etkili olabileceğinin bir göstergesi olabilir.

Görüşmelerde incelenen bir diğer başlık, Lazca derslere yönelik tutumlardı. Öğrencilerin ve öğretmenlerin genel olarak Lazca derslere olumlu baktığı görülse de velilerde ve okul müdürlerinde

bu tutumların değişkenlik gösterdiği görüldü. Bazı veliler ve okul müdürleri Lazca dersleri faydalı bulup desteklerken, bazılarının Lazca derslere önyargılı yaklaştığı görüldü. Öğrencilerin ve öğretmenlerin olumlu tutumlarının Lazca derslerin devamlılığının sağlanmasında çok önemli rolü olduğu söylenebilir. Seçmeli dersleri açma aşamasında, özellikle sınıfların seçmeli dersler için bölünemediği ve sınıftaki çoğunluğun seçtiği seçmeli dersin açıldığı durumlarda, sınıftaki çoğunluğun Lazca derslere ilgili olması Lazca derslerin açılmasını oldukça kolaylaştırabilir. Öğretmenler açısından bakıldığında ise öğretmenlerin Lazca dersleri vermeye istekli olması ve Lazca derslerin varlığı konusunda hem öğrencileri hem de velileri bilgilendirmesi -aksi takdirde birçok kişi için bahsi bile geçmeyecek olan- Lazca derslerini gündeme getirebilir ve sınıf açılmasını büyük ölçüde kolaylaştırabilir. Velilerin tutumlarının değişkenlik göstermesindeki en büyük sebeplerden biri, velilerin Lazca öğrenmenin çocuklara bir fayda sağlamayacağını düşünmeleri idi. Bunun sebebi ise velilerin ortaokul seviyesindeki çocukların akademik başarısına önem vermeleri ve Lazcanın akademik başarıya bir katkı sağlamayacağını düşünmeleri ya da Lazca öğrenmenin çocuklarının Türkçe aksanlarını olumsuz etkileyeceğini düşünmeleri olabilir. Okul müdürlerine gelindiğinde Lazca derslerini destekleyen müdürlerin olduğu okullarda ders açma süreci kolaylaşırken, desteklemeyen müdürlerin olduğu okullarda derslerin açılması öğretmenler arasındaki seçmeli ders paylaşımı gibi farklı sebeplere dayandırılarak daha zor bir hâl alıyor. Bu noktada okul idaresi ve öğretmen arasındaki işbirliğinin dersleri açmadaki belirleyici faktörlerden biri olduğunu söylemek gerekir.

Yapılan görüşmelerde, Lazca dersleri açma ve seçme sürecinde genel olarak öğretmenlerin sınıflarda Lazca derslerin tanıtımını yaparak derslerin açılmasına ön ayak oldukları görüldü. Bu hususta Lazca dersi verebilecek öğretmenlerin gönüllü olmalarının ve böyle bir dersin var olduğunu hem öğrencilere hem de velilere aktarmalarının belki de Lazca derslerinin açılmasındaki ilk adım

olduğu söylenebilir. Görüşmelerde ayrıca seçmeli Lazca derslerin açılması için sınıfta dersi isteyen öğrencilerde çoğunluk sağlanmasının gerektiği, çünkü birçok okulda sınıfı seçmeli ders saatinde bölmek için gerekli şartlar bulunmadığı belirtildi. Öğrenci sayısında çoğunluğun sağlanamadığı durumlarda okullarda sınıfı bölmek için kullanılabilecek seçmeli ders odalarının bulunması ve ders programlarının sınıf bölünecek şekilde ayarlanabilmesi, Lazca dersini almak isteyen öğrenciler için gerekli imkânları sağlayabilir. Ayrıca yukarıda değinildiği gibi, derslerin açılma aşamasında bir diğer önemli faktör, okul idarelerinin ders açmak isteyen öğretmenleri desteklemesi. Okul müdürlerinin destekleyici olmadığı durumlarda dersi vermekten vazgeçen öğretmenlerin varlığı düşünöldüğünde müdürlerin öğretmenlere yardımcı olmaları ve gereken koşulları sağlamaları, dersi vermek isteyen öğretmen ve dersi almak isteyen öğrenci olduktan sonra sağlanması gereken en önemli koşul denenebilir.

Daha önce de belirtildiği gibi 2019-2020 eğitim yılında -bilindiği kadarıyla- hiç Lazca seçmeli ders sınıfı açılmadı. Bu hususta Lazca derslerin sürekliliğinin sağlanamamasındaki sebepler sorulduğunda; akademik başarıyı arttıracak derslere yönelme, yeterli öğrenci sayısına ulaşamama ve öğretmenler arasındaki seçmeli ders saati paylaşımı politikaları öne süröldü. Akademik başarıya yönelme konusunda, öğretmenlerin hem öğrencilere hem de velilere, Lazca öğrenmenin İngilizce gibi daha çok üstünde durulan diğer yabancı dilleri öğrenmeyi kolaylaştıracaklarını aktarmaları Lazca seçmeli dersleri özendirmedi yardımcı olabilir. Yeterli öğrenci sayısına ulaşamama hususunda, yukarıda da değinildiği gibi çoğunluğun sağlanamadığı fakat Lazca dersini almak isteyen öğrenci sayısının on kişiye ulaştığı durumlarda sınıfın bölünebilmesi, derslerin açılmasını mümkün kılar. Son olarak; okul müdürlerinin Lazca derslerini, öğretmenler arasındaki seçmeli ders saatlerinin dağılımını da göz önünde bulundurarak öğretmenlerin programlarına yerleştirmesi Lazca derslerinin açılmasına yardımcı olabilir.

Derslerde okutulan materyallere gelince, öğretmenler Lazca ders kitaplarını genel olarak yeterli bulduklarını ve derslerde kullandıklarını söyledi. Fakat ders kitaplarının öğrencilere ulaştırılması konusunda aksaklıklar yaşandığına değinildi. Seçmeli ders kitaplarının ancak bu dersleri seçen öğrenciler belli bir sayıya ulaştığında basılması, ülke genelinde nispeten az sayıda öğrenci tarafından seçilen Lazca gibi seçmeli ders materyallerinin çoğaltılması ve dağıtılmasında problem oluşturduğu görüldü. Bu gibi durumlarda kitabı kendi imkanlarıyla çoğaltabilen öğretmenler derslerde kitabı kullanabiliyorken bu imkâna sahip olmayan öğretmenler kitaptan faydalanamadı. Bu durumun çözülebilmesi için Millî Eğitim Bakanlığının seçmeli derslerin kitaplarını basmak için belirlediği alt limitin düşürülmesi veya tamamen kaldırılması kitapların dağıtımına yardımcı olacaktır.

Lazca derslerinin yeterlilikleri için bahsedilenler arasında öne çıkan noktalar; derslerin Lazcanın Karadeniz’de konuşulan bir ağızdan ziyade ayrı bir dil olduğu bilincini kazandırdığı, Laz kültürünün öğrenilmesini sağladığı ve Lazcanın toplum gözünde daha kabul edilebilir bir hâle gelmesine yardımcı olmasıydı. Tüm bu hususlar aslında Lazcanın bir azınlık dili olarak var olduğunu aktarmada önemli bir role sahiptir. Lazca derslerin başlıca eksiklikleri için; öğrenciler ve velilerin dersleri yeterince bilmemesi, ders kitaplarının öğrencilere ulaştırılmaması, Lazca öğretmen yetersizliği, okul idarecilerinin ve öğretmenlerin Lazca derslerinin devamlılığının sağlanamamasına sebep olan tutumları öne sürüldü. Bu eksiklikler arasında yukarıda değinilmeyen tek madde Lazca öğretmen yetersizliği. Kadrolu Lazca öğretmeni olmaması ve Millî Eğitim Bakanlığının Seçmeli Dersler Genelgesine göre sadece Türkçe ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Lazca derslerini verebiliyor olması dersi verebilecek öğretmen sayısını oldukça azaltmaktadır. Ayrıca üniversitelerde, Lazca öğretmeni yetiştiren herhangi bir bölümün olmaması Lazca eğitici açığını açıklıyor. Bu açığı kapatmak amacıyla Laz Enstitüsü tarafından düzenlenmiş eğitici

eğitimler olsa da (bkz. Bölüm 6), bu eğitimlerin Millî Eğitim Bakanlığı desteğiyle yaygınlaştırılması kısa vadede Lazca öğretmeni açığını kapatmaya yardımcı olabilir ve asıl branşı Türkçe ya da Sosyal Bilgiler olan öğretmenleri dil öğretme üzerine eğitebilir. Uzun vadede Kürtçe (Mardin Artuklu Üniversitesi, Bingöl Üniversitesi ve Muş Alparslan Üniversitesi - Kürt Dili ve Edebiyatı), Zazaca (Bingöl Üniversitesi ve Tunceli Munzur Üniversitesi - Zaza Dili ve Edebiyatı), Gürcüce (Düzce Üniversitesi ve Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi - Gürcü Dili ve Edebiyatı), Adigece (Düzce Üniversitesi ve Kayseri Erciyes Üniversitesi - Çerkez Dili ve Kültürü), Arnavutça (Edirne Trakya Üniversitesi - Arnavut Dili ve Edebiyatı) ve Boşnakça (Edirne Trakya Üniversitesi - Boşnak Dili ve Edebiyatı) için olduğu gibi, Lazca için de Lazca Dili ve Edebiyatı veya Lazca Öğretmenliği gibi bölümlerin açılması ve bu bölüm mezunlarının daha sonra kadrolu öğretmen olarak atanabilmeleri seçmeli Lazca derslerinin hem yaygınlaştırılmasına hem de derslerin kalitesine katkı sağlayacaktır.

Son olarak, Lazca seçmeli derslerin devamlılığının sağlanabilmesi için katılımcılar tarafından sunulan öneriler arasında; Laz kültürünün ve dilinin öneminin aktarılması ve velilerin bilinçlendirilmesi, Lazca dersi verilebilecek okulların önceden belirlenmesi, ders verecek öğretmenlerin seçilmesi, her ilçede Lazca seçmeli ders verecek bir öğretmenin bulunması, öğretmenlerin gönüllülüğu, okullarda seçmeli ders odalarının veya dil sınıflarının açılması ve derslerde teknolojinin etkin kullanımı sunulmuştur. Bunlar ve yukarıda bahsedilen tüm hususlar seçmeli Lazca derslerin şu anki durumunda bir takım eksiklikler olduğunu, sistemde böyle bir ders var olsa da uygulamada önemli aksaklıklarla karşılaşıldığını ve bu aksaklıklar çözülmeyen seçmeli Lazca derslerinin ulaşması gereken kitleye ulaşamayacağını göstermektedir.

9. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ÇALIŞMALARI

Seçmeli Lazca derslerinin hayata geçmesi ve daha çok sayıda sınıf oluşturulabilmesi amacıyla Laz Enstitüsü, sürecin en başından beri aktif görev üstlenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ile görüşmeler yapılması, Lazca müfredatın hazırlanması, danışman desteğinin sağlanması, ders kitaplarının hazırlanması, eğitici eğitimlerinin planlanarak hayata geçirilmesi ve seçmeli derslere katılımın sağlanması için tanıtım kampanyalarının hazırlanması bütünüyle Laz Enstitüsü tarafından hayata geçirilen çabalar olmuştur.

Laz Enstitüsünün 2016-2018 yılları arasında, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonunun mali desteği ile yürüttüğü “Yaşayan Lazca” projesinin ana eksenini Lazca anadili temelli çok dilli eğitim oluşturmuştur. Özellikle bu proje kapsamında; afiş, broşür ve tanıtım videoları hazırlanmış ve sosyal medya ortamlarında sık sık duyurular yapılmış, birçok kez Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğüne ziyaretlerde bulunulmuştur. Ayrıca seçmeli derslerin açıldığı okullara ziyaretler yapılmış; öğretmen, okul müdürleri ve yerel aktörlerle görüşülmüştür. Bu süreçte yedi adet kampanya videosu ve on dört adet Lazca öğretme amacını taşıyan video hazırlanmış ve yayınlanmıştır. Bu videolardan beş tanesinde sanatçı ve yazarların seçmeli Lazca derslere çağrısı yer alırken, bir video doğrudan Lazcanın tehlike altında oluşuna, diğer bir videoda anadili Lazca olan bir çocuğun kendi Lazca deneyimini anlatması konu edilmiştir. Bunların dışında Lazca eğitici eğitimleri sırasında çekilen çok sayıda video, sosyal medyada paylaşılmış ve on binleri aşan etkileşim sayısına ulaşılmıştır. Ayrıca “Ziller Lazca için çalışıyor!” ifadesinin yer aldığı bir afiş ve Lazcanın tehlike altında oluşuna dikkat çeken afişler bu süreçte hazırlanmıştır (Bkz. Ek 1 ve Ek 2). Ayrıca, Laz Enstitüsü tarafından düzenlenen Lazca kursları tanıtmak amacıyla yine Laz Enstitüsü tarafından çeşitli afişler hazırlanmıştır.

Laz Enstitüsü, Lazca derslerin açıldığı sınıflara 5. sınıf Lazca ders kitaplarını göndererek eğitim materyali desteği sağlamıştır. Bu süreçte, üniversitelerdeki Lazca derslere devam eden öğrencilere ve Laz Enstitüsü kurslarına katılan öğrencilere “Lazuri Daviguram (Lazca Öğreniyorum) (Avcı, 2018)” adını taşıyan Lazca ders kitabı yine Laz Enstitüsü tarafından hediye edilmiştir. Lazca derslerin yürütülmesinde, Laz Enstitüsü haricinde herhangi bir sivil toplum örgütü tarafından kapsamlı ve sistemli bir kampanya yapıldığına veya afiş ya da video hazırlandığına dair münferit örnekler dışında herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır.

10. SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Türkiye’de Lazca eğitimi; üniversiteler, kurslar ve internet ortamındaki dersler ile başlamıştır. Millî Eğitim Bakanlığının 2012-2013 eğitim döneminde yayımladığı Seçmeli Dersler Genelgesi ile Lazca ortaokul seviyesinde (5, 6, 7 ve 8. sınıflarda) seçmeli ders olarak okutulmaya başlanmıştır. Bu derslerin müfredatı ve kitapları Laz Enstitüsü tarafından hazırlanmıştır. Dersleri veren öğretmenlerden edinilen verilere göre 2012-2013 ve 2019-2020 eğitim yılları arasında Türkiye’de toplam 496 öğrenci seçmeli Lazca dersi almıştır.

Bu raporda, ortaokulda verilen seçmeli Lazca derslerinin mevcut durumunu inceleme amacı güdülerek Lazca derslerle ilişkisi olan kişilerle birebir görüşmeler yapıldı ve sivil toplum kuruluşlarının yaptıkları çalışmalar incelendi. Birebir görüşmelerde; Lazca dersleri alan öğrenciler, bu öğrencilerin velileri, Lazca dersleri veren öğretmenler, derslerin açıldığı okulların müdürleri ve Lazca seçmeli dersler üzerine çalışmalar yapan aktivistler ile görüşüldü. Görüşmelerde incelenen ana hususlar; Lazca hakkındaki düşünceler, Lazca derslere yönelik tutumlar, Lazca dersleri açma ve seçme süreci, derslerin içeriği ve materyaller, derslerin sürekliliği, derslerin yeterlilik ve eksiklikleri ve önerilerdi. Görüşmelerde, katılımcıların çoğunun -özellikle öğrenci ve velilerin- Lazcanın ayrı bir dil olduğunu düşünmedikleri ve bu kişilerin seçmeli Lazca dersleriyle Lazcanın ayrı bir dil olduğunu fark ettikleri ortaya çıktı. Bu bulgu, daha önce yapılan çalışmalarda görüldüğü gibi (ör: Haznedar, 2018) toplumda Lazcanın ayrı bir dilden ziyade Türkçenin farklı bir şivesi olduğu düşüncesinin hâkim olduğunu desteklemektedir. Bu durum, Türkiye’de Lazca gibi azınlık dillerinin varlığının bilinmesindeki eksiklikleri ve Lazcanın ayrı bir dil olduğu bilincinin kazandırılmasının ne denli önemli olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu konuda, Türkiye’de Türkçe dışında var olan diğer dillerin tanıtılması ve bu dillerin konuşucularının dillerinin önemi konusunda

bilinçlendirilmesi için medyada yürütülecek çalışmalar, bu konuların toplumun geniş kitlelerine ulaşmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca bu hususta sivil toplum kuruluşları önemli bir role sahiptir. Laz Enstitüsü tarafından Lazcanın varlığına ve tehlike altında bir dil olduğuna dikkat çekmek için yapılmış çalışmalar bunun için bir örnek teşkil etmektedir. Bu gibi çalışmaların çoğaltılması ve özellikle Lazcanın yoğun olarak konuşulduğu Doğu Karadeniz Bölgesinde arttırılması Lazcanın görünürlüğü ve yaşarlığı için oldukça önemlidir.

Görüşmelerde Lazca derslere yönelik tutumlar konusunda ise öğretmenler ve öğrencilerin genellikle olumlu tutumlarının olduğu görülürken özellikle veliler ve okul müdürlerinin tutumlarının değişkenlik gösterdiği görüldü. Lazca derslerinin açılabilmesi konusunda tüm bu kişiler arasında iş birliğinin olması oldukça önemlidir. Velilerin isteksiz olduğu durumlarda öğrencilerin motivasyonları düşebilir veya daha ileri bir durumda, örneğin; veliler çocuklarının Lazca derslerini almalarını istemediklerinde, öğrencilerin kendi istekleri, istedikleri dersi almaları için yeterli olmayacaktır. Bunun için veliler Lazca derslerinin çocuklara katkıları konusunda bilgilendirebilir. Seçmeli ders aşamasında velilerle yapılacak birebir ya da sınıf toplantılarında, velilere çocuklarının ana dillerini -yani Lazcayı- öğrenmelerinin kültürleriyle olan ilişkilerini güçlendirmesi ve diğer yabancı dilleri öğrenmelerini kolaylaştırması gibi katkıları üstünde durulmalıdır. Ayrıca bu toplantılarda, Lazca derslerinin okullarda öğretilmesinin Seçmeli Ders Genelgesi ile devlet tarafından meşrulaştırıldığına altının çizilmesi ve velilerin -varsa- bu konudaki şüphelerinin giderilmesi yine velilerin Lazca derslerine olan tutumlarının olumlu yönde değişmesine katkı sağlayabilir.

Velilerin ve öğrencilerin Lazca derslerine yönelik tutumlarında yine sivil toplum kuruluşlarının özellikle Lazcanın en yaygın olarak konuşulduğu Doğu Karadeniz Bölgesinde yapacakları çalışmalar bir hayli önemlidir. Bölgede Lazca seçmeli dersler üzerine yapılan

çalışmaların yetersiz olduğu aşikârdır. Bölgede yapılacak etkin çalışmaların çoğaltılması, Lazca derslerine yönelik tutumların daha olumlu hâle gelmesine şüphesiz ki katkı sağlayacaktır.

Bölüm 7'de verildiği gibi, seçmeli Lazca dersleri 2012-2013 ve 2018-2019 eğitim yılları arasında az sayıda sınıflarla açılmış olsa da 2019-2020 eğitim yılında hiç Lazca sınıf açılmamıştır. Görüşmelerde seçmeli Lazca derslerinin açılması ve devamlılığının sağlanması aşamasında en belirleyici faktörler arasında; öğretmenlerin istekli olması, yeterli sayıda öğrencinin Lazca derslerini seçmesi ve okul idaresinin destekleyici olmasının gerektiği ifade edildi. Bu faktörler arasında en etkili olanının dersi açabilecek öğretmenlerin istekli olması denebilir. İstekli öğretmenlerin öğrencileri ve velileri Lazca dersler hakkında bilgilendirmesi daha çok öğrencinin derslerden haberdar olmasını sağlayacaktır. Lazca dersleri açmak için alt limit olan öğrenci sayısına (on öğrenci) ulaşıp çoğunluğun sağlanamadığı durumlarda sınıfların seçmeli derslerde bölünmesi için okullarda gerekli koşulların sağlanmasına ihtiyaç vardır. Bu koşullara çözüm olarak; okullarda seçmeli ders odalarının oluşturulması ve ders programlarının sınıfların bölünebilmesine uygun şekilde ayarlanması örnek gösterilebilir.

Öte yandan okul müdürlerinin öğretmenleri Lazca derslerini açmaya teşvik etmesi ve dersi açmak isteyen öğretmenleri desteklemesi derslerin açılmasında önemli bir role sahiptir. Müdürlerin rolü öğretmenlerin programlarının hazırlanmasında ve öğretmenler arasındaki seçmeli ders paylaşımının adaletli bir şekilde yapılmasında oldukça önemlidir. Tüm bunlara ek olarak, sivil toplum kuruluşların Lazcanın ağırlıklı olarak konuşulduğu bölgelerde seçmeli Lazca dersler üzerine tanıtım yapması etkili olacaktır. Laz Enstitüsünün bu alanda yaptığı çalışmaların (bkz. Bölüm 9) özellikle Lazca derslerinin verilmeye başlandığı ilk yıllarda derslerin açılmasına ve tanıtılmasına önemli katkıları olduğunu söylemek mümkündür. Fakat Lazca derslerinin devamlılığının sağlanamamış olması ve derslerin açıldığı yıllarda sınıf sayılarının minimum

düzyeyde kalmış olması, kısmen de olsa bu gibi kampanyaların yetersizliğiyle açıklanabilir. Gelecek yıllarda, bu alanda sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan çalışmaların Lazca derslerinin seyirini önemli ölçüde olumlu yönde değiştirme potansiyeline sahip olduğunu söylemek gerekir.

Lazca derslerinde kullanılan materyaller (ders kitapları), görüşülen öğretmenler ve öğrenciler tarafından genel olarak yeterli bulunsa da kitapların içeriğinin öğretmenlerden gelecek bildirimler ışığında belli aralıklarla geliştirilmesi derslerin daha verimli geçmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca Lazca ders kitaplarının diğer dil derisi kitaplarında olduğu gibi bir alıştırma kitabı ile desteklenmesi öğretmenlerin ek materyallere duydukları ihtiyaçı azaltacaktır. Görüřmelerde Lazca ders kitaplarındaki en büyük eksikliğin kitapların dağıtımı konusu olduğu gözlemlenmiştir. Bu konuda sivil toplum kuruluşları gerekli desteği göstermeye çalışsa da daha düzenli bir işleyiş için Millî Eđitim Bakanlığının kitap dağıtımını denetlemesi ve Lazca derslerini sečen öğrencilere kitapların ulaşmasını sağlaması Lazca derslerinin verimini artıracaktır.

Görüşmelerde; Lazca derslerinin şu anki durumda yeterli olduğu kısımlar için Lazcanın Doğu Karadeniz Bölgesinde konuşulan bir şiveden ziyade ayrı bir dil olduğu bilincini kazandırdığı, Laz kültürünün öğrenilmesini sağladığı ve Lazcanın toplumdaki yerini rahatlattığı öne sürülmüştür. Eksiklikler konusunda ise, yukarıda değinilen noktalardan farklı olarak Lazca öğretmen eksikliğine değinilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığının genelgesi çerçevesinde şu anda seçmeli Lazca derslerini Türkçe ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri verebilmektedir. Sadece bu iki branşın Lazca dersi verebiliyor olması dersi açaabilecek olan öğretmen kitlesini oldukça azaltmaktadır. Bu iki branşa ek olarak, Lazca derslerini diğer yabancı dil öğretmenlerinin de açaabilecek hâle getirilmesi, verilen Lazca derslerinin sayısını önemli ölçüde arttırabilir. Ayrıca Türkçe ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yabancı dil öğretmede tecrübeli olmaması Lazca derslerinin verimliliğini düşürmektedir. Bu durum

uzun vadede Lazca derslerinin devamlılığını etkileyecek bir faktör olarak karşımıza çıkabilir. Bu branşlardaki öğretmenlerin Lazca derslerindeki yetkinliğini artırmak için daha fazla eğitici eğitimlerine (bkz. Bölüm 6) ihtiyaç vardır. Ayrıca üniversitelerde Laz Dili ve Edebiyatı ve Lazca Öğretmenliği gibi bölümlerin açılması nitelikli Lazca öğretmeni yetiştirilmesine olanak sağlayacaktır.

Özetle, ortaokul seviyesinde verilen seçmeli Lazca dersleri Lazcanın hem Türkiye'deki yeri hem de öğrenilmesi açısından oldukça önemlidir. Özellikle Millî Eğitim Bakanlığı tarafından böyle bir dersin veriliyor olması -görüşmelerde aktarıldığı üzere- hem Lazcayı insanların gözünde meşrulaştırmakta hem de Lazcanın okullarda öğretilmesinin yolunu açmaktadır. Lazca dersleri son eğitim yılında (2019-2020) bir kesintiye uğramış olsa da derslerin devamlılığın sağlanması için yapılan öneriler dikkate alındığında açılan sınıf sayısının ivme kazanması mümkündür. Bahsedilen öneriler uygulandığında yapılacak yeni araştırmalarla, Lazca derslerinin durumunun incelenmesi ise bu raporda sunulan önerilerin etkinliğinin anlaşılması için oldukça önemlidir.

Son olarak, bu raporda odaklanılan Lazca dersleri her ne kadar Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ortaokul seviyesinde verilen seçmeli dersler olsa da Lazcanın üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, internet ortamı ve halk eğitim merkezleri gibi öğretildiği diğer alanlarda da (bkz. Bölüm 4) yaygınlık kazanması Lazcanın gelecek nesillere aktarımı ve öğretimi açısından oldukça önemlidir. Bu alanlarda verilen Lazca derslerinin detaylı bir incelemesi de bu hususta yapılması gerekenlerden biri olarak not edilebilir. Bu raporun diğer alanlarda verilen Lazca derslerine yönelik yapılacak araştırmalarla desteklenmesi Türkiye genelinde verilen Lazca derslerin durumunu daha bütüncü bir açıdan bakmamızı sağlayacaktır. Ayrıca bu alanlarda verilen dersler için yürütülen sivil toplum kuruluşu çalışmalarının, Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde verilen derslerde olduğu gibi, bu alanlardaki derslerin durumunda da önemli bir role sahip olduğu kolaylıkla tahmin edilebilir.

Dolayısıyla, sivil toplum kuruluşlarının bu alanlarda verilen Lazca derslerine yönelik çalışmalarının da incelenmesi, bu alanlardaki eksikliklerin saptanması için oldukça önemli olabilir.

LAZCA DERSİNE İLGİ BEKLENİLENİN ALTINDA SEÇMELİ DERS OLARAK KABUL EDİLEN LAZCA'YA RİZE'DE 82 BAŞVURU OLDU

Giriş 07 Ekim 2020 13:25

Büyük oku

Yoğun talepler üzerine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından seçmeli dersler arasına alınan Lazca Rize'de beklenenin altında ilgili gördü. Rize il...

Yoğun talepler üzerine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından seçmeli dersler arasına alınan Lazca Rize'de beklenenin altında ilgili gördü. Rize İl Milli Eğitim Müdürü Saffet Yıldırım'dan konu ile ilgili alınan bilgiye göre, Rize'de sadece 82 öğrenci seçmeli dersler arasından Lazca'ya tercih etti. Yıldırım açıklamasında, "Bu yıl Başkanlığınca alınan kararla, ortaokul ve imam hatip ortaokullarındaki yaşayan diller ve lehçeler dersinin kapsamına Lazca'nın da alındı. Bu dersin yeni eğitim-öğretim yılında 5. sınıftan başlamak üzere ortaokullarda okutulmaya başlandı. Bu ders sadece Fındıklı İlçemizde talep görürken, Aksu Atatürk Ortaokulu'ndan 35, Muammer Çiçekoğlu Ortaokulu'ndan da 47 olmak üzere müracaat eden 82 öğrencimize haftada dört saat seçmeli dersler kapsamında Lazca eğitim veriliyor. Öğrenciler, bu ders sayesinde yazma becerisini geliştirirken bir yandan da Lazca'yı anlaşıyor ve akıcı bir şekilde konuşmayı öğrenecek. Talep gelmesi durumunda Lazca eğitim için halk eğitim merkezleri bünyesinde kurslar da açmayı planlıyoruz" dedi.

Popüler içerikler

- Almanyada Covid-19 testi skandalı
- Perseid meteor yağmuru nefes kesti
- Vali yardımcısının çifte cinayetiyle ilgili detaylar ortaya çıktı
- Esenler'de mahalle kavgasında ortaklık savası alanına döndü
- Tartıştığı şahsı araç içinde silahla öldürdü
- Eski eşinin evine balkondan tırmandı, boğarak öldürdü

Yerel Haberler

- Karadeniz
 - Amasya
 - Artvin
- Marmara
 - Bartın
 - Bayburt
 - Daha...

A101'DEN DEV İNDİRİN KAMPANYASI!

HEMEN İNDİR A101 KAPINA OLSUN

200 TL İZCERENİN ÜZERİNE 20 TL İNDİRİM

200 TL İZCERENİN ÜZERİNE 20 TL ÜCRETSİZ TESLİMAT

A101 KAPIDA

AYNI GÜN TESLİMAT

Kampanya bir defaya mahsusdur ve 31 Ağustos 2020 tarihine kadar geçerlidir. Hizmet verdiğimiz il ve ilçe bilgileri için a101.com.tr'ye ziyaret edebilirsiniz.

HABERLER > EĞİTİM

Kürtçe'den sonra Lazca da seçmeli ders oluyor

Seçmeli ders olarak verilen yaşayan diller ve lehçeler dersinin kapsamı genişletildi. Lazca seçmeli ders oldu. Ders, dinleme, konuşma, okuma ve yazma şeklinde, çeşitli etkinliklerle işlenecek.

Ana Sayfa ► RİZE HABERLERİ ► Rize HEM'in Açacağı Kurslar Belli Oldu

Rize'de İkiz Kardeşler 10 Gün Arayla Koronavirüsten Hayatını...

Tamamlandığında Rize Çayının Sembolü Olacak

Fırtına Vadisi'nde İz Kurulan Salıncaklar Kaldırıldı

Rize HEM'in Açacağı Kurslar Belli Oldu

Rize HEM'in Açacağı Kurslar Belli Oldu

Edikör: Laz Haber 53

Rize HEM'in Açacağı Kurslar Belli Oldu

08 Eylül 2016 - 13:01

Rize HEM'in Açacağı Kurslar Belli Oldu Rize'de Halk Eğitim Merkezi tarafından açılması planlanan kurslar belirlendi. Mezunlara yönelik YGS-LYS kursunun yanı sıra kurban kesim kursu ve cenaze hizmetleri kursu ile dil kursları da açılacak kurslar arasında yer aldı.

Rize Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü tarafından 2016-2017 eğitim döneminde açılması planlanan kurslar açıklandı. Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü, 13 kategoride 64 ayrı kurs açılacağını duyurdu. Açılacak kurslarda yabancılar için Türkçe dil kursu, Kur'an-ı Kerim, Osmanlıca, Arapça ve Rusça gibi dil kursları ile doğalgaz, mezunlara yönelik YGS-LYS, kurban kesim, cenaze hizmetleri ve okuma yazma gibi kurslar da yer alıyor.

Bilişim kursları, çocuk gelişimi eğitimi, giyim-el sanatları, sanat-tasarım, okuma yazma,

EN KALABALIK LAZ İLÇESİNDE LAZCA DERS BAŞLADI

ARDEŞEN HEM'DE LAZCA DERS

Ardeşen Halk Eğitim Merkezi'nde Lazca kurs başladı. Kursu katılımın hayli fazla olduğu gözlemlendi. Ardeşen dünyanı en kalabalık Laz ilçesi olma özelliğini taşıyor. Lazca dersler daha önce Rize'in Pazar ve Fındıklı ilçesinde veriliyordu. Ardeşen'de HEM'de kurs açılıyor olması önem teşkil ediyor. Dersler her perşende 17'de Ardeşen Halk Eğitim Merkezi'nde yapılıyor. Lazca dersler M. Murat Mutinaşi tarafından veriliyor.

Yabancı Dil Dersleri

Akademik İngilizce Lisans Programları

İngilizce Dil Becerileri Lisans / Ön lisans Programları

Yabancı Dil Dersleri Lisans / Ön lisans Programları

Genel Bilgi

Dersler

İtalyanca

İspanyolca

Çince

Rusça

Lazca

Türk İşaret Dili

Akademik Kadro

İletişim

Öğretmen Eğitim ve Geliştirme Birimi

Bilgi Yazı Yazma ve Öğrenme Merkezi

Lazca

LAN 130 – Lazca

Bu ders, başlangıç düzeyinde Laz dilinin alfabesini ve dilbilgisi kurallarını öğretmeyi amaçlar. Bu ders alan öğrenciler, Laz alfabesini tanıyarak, temel dilbilgisi kurallarını ve kelime hazinesini öğrenir ve günlük hayatta kendilerini Lazca olarak ifade edebilirler. Bu ders, Laz dilini hiç bilmeyen ya da çok az bir bilgiye sahip öğrenciler için uygundur.

Bu dersi başarılı bir şekilde bitiren öğrenciler;

- Günlük yaşamda kendilerini ifade edebilmek için gerekli kelimeleri kullanabilecek
- Basit dilbilgisi yapılarını doğru bir şekilde kullanabilecek
- Geniş zamanda günlük rutinleri anlatabilecek
- Geçmiş zamanda yaşanan olayları anlatabilecek
- Geleceğe dair planları anlatabilecek

Haftalık Ders Saati: 3
Kredi: 6

Halk Eğitim Sitesine Hoşgeldiniz

Halk Eğitim Merkezleri İstanbul İzmir Ankara Usta Öğretici Belgeler

Merkeze Halk Eğitim Merkezi Kursları

Anasayfa Halk Eğitim Kurulrı Halk Eğitim Yabancı Dil Kurulrı

Halk Eğitim Yabancı Dil Kursları

HALK EĞİTİM KURSLARI 1 TÜRÜM

Halk Eğitim Yabancı Dil Kursları

ÇERKES DERNEKLERİ FEDERASYONU

TEL: 0 212 212 1864

Artık Halk Eğitim Merkezlerinde "Adigece ve Abazaca Dil Kurulrı" Açılabilir.

15.04.2016 ANKARA'DA BAŞLADI 101 4 NİSAN 2017 07 30 2017

Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından Yabancı Diller Adigece A-1 Seviyesi Kurs Programı hazırlanarak 29.09.2017 tarihinde yayımlanarak 12 Ekim 2017 tarihinde resmen yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe giren programa birlekle II ve üçlerdeki halk eğitim merkezlerinde Adigece ve Abazaca dil kurslarının açılmasını onaylamıştır. Yabancı diller alanında yer alan Adigece A-1 Seviyesi öğrenim programı ile uluslararası düzeyde standartlara uygun, yetişkin bireyler için eğitim ve öğretim olanakları sunulmaktadır. Söz konusu program "Talm ve Terbiye Kurulması 29/07/2016 tarih ve 50 sayılı karar ile kabul edilen "Yabancı Dil Kurulrı" Yabancı Diller A-1 Seviyesi Çerçeve Kurs Programı"na uygun olarak hazırlanmıştır.

Programın hazırlanması aşamasında Türkiye'de yaşayan diller ve lehçeler kapsamında MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Adige Dil Derneği (ADDER), Kafkas Kültür Derneği, Cıvenerbu Derneği, Laz Derneği, Boşnak Derneği, Arnavut Derneği, Atılım Üniversitesi koordineli olarak çalışılmıştır.

2015 Yılında Adige Dil Derneği AB 2'nici uyum paketinde Türkiye'nin yakınımlığı Yabancı Diller ve Lehçeler Eğitiminin yaygın eğitimde de kullanılması istemi ile Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bir dilekçe vererek süreci başlatmıştır. Daha sonra aynı yıl çerçeve ADDER, AB uyum paketinde düzenlenmiş protokolün genişletilmesi için MEB Öğretmen

YÖNETİM KURULU

YEŞİAR BRUSİFA SADET
GENEL ALIYACAK BİR POLİTİKALCI
SINIZ ASE

HABIRACI MURAT OZDEN
CERKESZOHU BALIKAN CERKEZ
SIRGINOYUN OZGUR HOCERKEZ B
EROL KARAFEL
Halk Kültürüne Dede: RUSYA'YA
KUR ANKARA 4

TSEY YILMAZ ÖZMEZ
ADIGE'YE TERBİ YARIM ÇALIŞMA
BAKIL ENGELLENİY

İLHAN TEMEL
RUSYA ANAYASA SANNI KL
MAJDO ENCE NEML ÜL
LÜZİNCİNE ÖZGÜRLÜK ÇALIŞM ALARI HAKKINDA
DÜYÜNCÜLER

BAJ NURİSET BAŞ
İzmirliye Uluslararası Çerkes Kültür
Yatırı ve Topraklı Meşab
SİZİNCİHO YILMAZ DÖNMEZ
KURULUŞ Çerçevesinin
Mevaddetmesi : 4
TSEY YILMAZ
Din ve Adigece (Adigece)

ÇERKEZ

KAYNAKÇA

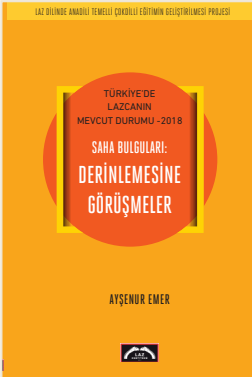
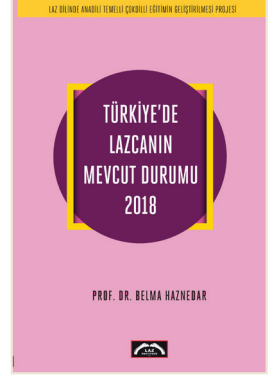
1. Avcı (Bucaklışı), İ. (2018a). Lazuri doviguram (Lazca öğreniyorum): yeni başlayanlar için Lazca ders kitabı. İstanbul: Laz Enstitüsü Yayınları.
2. Avcı (Bucaklışı), İ. (2018b). Lazuri 8 - Lazuri Doguroni (8. sınıf Lazca öğretim materyali). ISBN: 978-975-11-5017-2
3. Avcı (Bucaklışı), İ. (2018c). Lazuri nenapuna (Lazca sözlük). İstanbul: Laz Enstitüsü Yayınları.
4. Avcı (Bucaklışı), İ. (2018d). Laz dilinde anadili temelli çokdilli eğitimin geliştirilmesi. İstanbul: Laz Enstitüsü Yayınları.
5. Avcı (Bucaklışı), İ., Demirok, Ö. F., Dalbeler, Ö. Y. ve Eren, Ö. (2014). Lazuri 5 - Lazuri Doguroni (5. sınıf Lazca öğretim materyali). ISBN: 978-975-11-3944-3
6. Avcı (Bucaklışı), İ. ve Eren, Ö. (2015). Lazuri 6 - Lazuri Doguroni (6. sınıf Lazca öğretim materyali). ISBN: 978-975-11-4335-8
7. Avcı (Bucaklışı), İ. ve Eren, Ö. (2017). Lazuri 7 - Lazuri Doguroni (7. sınıf Lazca öğretim materyali). ISBN: 978-975-11-4355-6
8. Avcı (Bucaklışı), İ. ve Uzunhasanoğlu, H. (1999). Lazca sözlük (Laz Dictionary). Akyüz Publications.
9. Avcı (Bucaklışı), İ., Uzunhasanoğlu, H. ve Aleksiva, İ. (2007). Büyük Lazca Sözlük. İstanbul: Chiviyazıları Yayınları.
10. Baetens-Beardsmore, H. (1982). Bilingualism: Basic principles. Clevedon: Multilingual Matters.
11. Bellér-Hann, I. ve Hann, C. (2001). Turkish Region: State, Market and Social Identities on the East Black Sea Coast (Santa Fe, NM: School of American Research Press).
12. Benninghaus, R. (1989). P. A. Andrews (Ed.), Ethnic groups in the Republic of Turkey. Wiesbaden: Reichert

13. Brendemoen, B. (2002). The Turkish dialects of Trabzon: Their phonology and historical development (Cilt 1). Wiesbaden: Harrassowitz.
14. olak, Y. (2004). Language policy and official ideology in early republican Turkey. *Middle Eastern Studies*, 40(6), 67-91.
15. Demirok, . F. (2013). AGREE as unidirectional operation: Evidence from Laz (Tek yönlü bir model olarak UY (AGREE) modeli: Lazcadan kanıt) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziği Üniversitesi, İstanbul.
16. Emer, A. (2018). Türkiye’de Lazcanın mevcut durumu, saha bulguları: derinlemesine görüşmeler. İstanbul: Laz Enstitüsü Yayınları.
17. Emgin, B. (2009). Finiteness and complementation patterns in Pazar Laz (Pazar Lazcasında ekimlilik ve yan tümce yapıları) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziği Üniversitesi, İstanbul.
18. Eren, . (2016). Spatial prefixes of Pazar Laz: A nano-syntactic approach (Pazar Lazcasının yn ekleri: Nano-sözdizimsel bir yaklaşım) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziği Üniversitesi, İstanbul.
19. Fishman J. A. (1967). Bilingualism with and without diglossia. Diglossia with and without bilingualism. *Journal of Social Issues*, 23(2), 29-38.
20. Fishman, J. A. (1991). Reversing language shift: Theoretical and empirical foundations of assistance to threatened languages. Clevedon: Multilingual Matters.
21. Gürpinar, T. (2000). The dialect of Pazar Laz and its case system (Pazar Lazcası ve bu lehçede adların durum ekleri) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziği Üniversitesi, İstanbul.
22. Haznedar, B. (2018). Türkiye’de Lazcanın mevcut durumu. İ-

tanbul: Laz Enstitüsü Yayınları.

23. Karimova, N. ve Devereil, E. (2001). Minorities in Turkey. Stockholm: The Swedish Institute of International Affairs.
24. Kojima, G. ve Bucaklışı, İ. A. (2003). Lazca Gramer/Lazuri Grameri/Laz Grammar. İstanbul: Chiviyazıları Yayınevi.
25. Kutscher, S. (2008). The language of the Laz in Turkey: Contact-induced change or gradual language loss? *Turkic Languages*, 12(1), 82-102.
26. Lacroix, R. (2007). Ditransitive Constructions in Laz. Paper presented at Conference on Ditransitive Constructions. Leipzig: Max Planck for Evolutionary Anthropology. December 23-25, 2007.
27. Minorsky, V. (1952). Caucasia III: the Alān capital* Magas and the Mongol campaigns. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London*, 221-238.
28. Moseley, C. (Ed.) (2010). *Atlas of the World's languages in Danger*. UNESCO Publishing.
29. Öztürk, B. ve M. Pöchtrager (Ed.) (2011). Pazar Laz. LINCUM: Languages of the World Materials 484, München: LINCUM EUROPA.
30. Tzitaşı, İ. (1932). Çkuni çhara (Bizim yazımız). Gamamşukala, Sohum.
31. Tzitaşı, İ. (1933). Oxesapuşı supara (Lazca matematik kitabı). Gamamşukala, Sohum.
32. Tzitaşı, İ. (1935). Alboni (Alfabe). Gamamşukala, Sohum.
33. Tzitaşı, İ. (1937). Okitxuşeni supara (Lazca hayatbilgisi kitabı). Gamamşukala, Sohum.

Ek 1 : Laz Enstitüsü tarafından, yaşanan Lazca projesi kapsamında hazırlanan rapor ve kitaplar

Ek 2 : Laz Enstitüsü tarafından hazırlanan Lazca kurs afişleri

